

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

LAURA LIOBIENĖ

BENDRUOMENIŠKUMO INDEKSO NUSTATYMAS
SAVIVALDYBĖJE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

prof. dr. *Saulius Nefas*

VILNIUS

2018

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
VIEŠOJO VALDYMO FAKULTETAS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO INSTITUTAS

BENDRUOMENIŠKUMO INDEKSO NUSTATYMAS
SAVIVALDYBĖJE

Viešojo administravimo studijų magistro baigiamasis darbas
Studijų programa *621N71001*

Vadovas

_____prof. dr. *Saulius Nefas*
2018-

Recenzentas

2018-

Atliko

_____stud. *L. Liobienė*
2018-

VILNIUS
2018

TURINYS

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	4
LENTELIŲ SĄRAŠAS	5
PRIEDŲ SĄRAŠAS	6
ĮVADAS	7
1. BENDRUOMENIŠKUMO SAMPRATA IR YPATYBĖS	11
1.1 Bendruomenės samprata, bruožai, tipologija	11
1.2 Bendruomeniškumo samprata	15
2. VIETOS BENDRUOMENĖ IR SAVIVALDYBĖ	20
2.1 Savivaldybės ir vietos bendruomenės samprata	20
2.2 Bendruomenių veikimo formos	25
2.3 Funkcionalios vietos bendruomenė	31
3. VEIKLOS MATAVIMAS VIEŠAJAME SEKTORIUJE	35
3.1. Veiklos matavimas savivaldybės lygmenyje	35
3.2 Savivaldybės bendruomeniškumo matavimas	38
4. DARBO METODAI IR TYRIMO ANALIZĖ	43
4.1 Darbo metodai	43
4.2 Empirinio tyrimo metodologija	44
4.3 Tyrimo rezultatai	46
4.5 Diskusijos	48
IŠVADOS	52
REKOMENDACIJOS	53
SANTRAUKA	54
SUMMARY	55
ANOTACIJA	56
ANNOTATION	57
LITERATŪROS SĄRAŠAS	58
PRIEDAI	63

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Darbo problema, dalykas, objektas.	8
2 pav. Bendruomenės bruožai.	13
3 pav. Bendruomenių skirstymo kriterijai pagal I. Leliūgienę ir J. Sadauską.	13
4 pav. Priklausymo bendruomenei nauda pagal T. Mannarini.	17
6 pav. Savivaldybės, vietos bendruomenės ir bendruomeninės organizacijos panašumai ir skirtumai.	24
7 pav. Funkcionali vietos bendruomenė pagal S. Nefą.	31
8 pav. Veiklos matavimų taikymas pagal T.H. Poisterį.	37
9 pav. Seniūnijos bendruomeniškumo indekso krivulės sudėtis.	42
10 pav. Tyrimo eiga pagal S. Nefo metodologiją.	45
11 pav. Dubingių seniūnijos ir idealiojo modelio bendruomeniškumo lygiai.	47
12 pav. Dubingių ir Darbėnų seniūnijų ir idealiojo modelio bendruomeniškumo lygiai.	49

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Nevyriausybinių organizacijų funkcijos pagal R. Šimašių (Šimašius 2007, 30).	27
---	----

PRIEDŲ SĄRAŠAS

Posėdžio protokolas.....	64
Susirinkimo dalyvių sąrašas	66

IVADAS

Nuo senų laikų vyrauja nuostata, kad žmonės turi burtis į bendrijas, bendruomenes ir joms priklausyti. Bendruomenės gali būti įvairiausių rūšių: visuomeninės, religinės, tautinės, profesinės, ekonominės ir t.t., tačiau šiame darbe nagrinėjama su savivalda glaudžiausiai siejama - teritorinė bendruomenė. Lietuvoje bendruomenių vaidmuo itin išaugo, to pavyzdys - 2016-ieji metai buvo paskelbti bendruomenių metais.

Didėjant susidomėjimui bendruomeniškumu, skiriant daugiau dėmesio bendruomenėms, atsiranda poreikis nagrinėti jas kaip atskirus visuomenės vienetus. Darbe analizuojamas savivaldybės bendruomeniškumo indeksas. Savivaldybės bendruomeniškumo indeksas – tai savivaldybėje esančių rodiklių rinkinys išreikštas kiekybine išraiška. Šiuo indeksu sudaroma galimybė išmatuoti savivaldybės veiklą palyginant realius rodiklius su idealaus modelio rodikliais. Nustatant bendruomeniškumo indeksą įvertinamas bendruomenės funkcionalumas.

Darbo aktualumas:

Išskiriamos kelios grupės, kurioms aktualus bendruomeniškumo indekso nustatymas :

Savivaldybės administracijos darbuotojams, seniūnams, bendruomenių atstovams – šiuo darbu bus įvertinamas bendruomeniškumo lygis, savivaldybės (seniūnijos) atstovai sužinos kokį bendruomeniškumo lygį atitinka jų vykdoma politika, kurios veikos sritys yra stipriosios ar silpnosios, ar tikslingai organizuojamas darbas bendruomeniškumo atžvilgiu.

Vietos bendruomenių nariams – bendruomenės nariai sužinos kokia bendruomeniškumo politika yra vykdoma savivaldybėje (seniūnijoje), ar ji funkcionali. Susipažins su sritimis, kuriose bendruomenės nariai veikia aktyviai arba pasyviai. Bendruomeniškumo indeksas bendruomenių nariams parodytų jų svarbą bendruomenės formavime, jos veikloje.

NVO – nevyriausybinės organizacijos sužinos ar jų vykdoma veikla tikslinga kuriant funkcionalią bendruomenę, kokios yra stipriosios ir silpnosios jų veiklos pusės.

Mokslinis naujumas¹:

¹ Išnagrinėtos šios visatekstės – mokslinės duomenų bazės: Academic Search Complete, eLABa.lt,

Savivaldybių bendruomeniškumo indekso nustatymas Lietuvoje dar mažai nagrinėjama tema, plačiau moksliniuose darbuose aptariamas veiklos matavimas, visuomenės įsitraukimas į savivaldą. Veiklos matavimus savivaldybės lygmenyje analizavo R. Klovienė ir L. Valancienė (2013). V. Staponienė ir G. Žilinskas (2012) atkreipė dėmesį į seniūnijų raidos aspektus. Visuomenės įsitraukimą į vietos savivaldos valdymą analizavo A. Valackienė ir L. Žalnierūnienė (2015) bei V. Smalskys ir A. Šilinskytė (2016). Apie bendruomenės naujajame viešajame valdyme rašė A. Guogis ir A. Šilinskytė (2013) ir A. Minkevičius ir A. Rakšnyš (2013). Darbui naudingi buvo užsienio autorių T. Mannarini ir kt. (2014), B. Veledar ir kt. (2014) ir M. Mies (2014) darbai.

Tikslas - Pateikus bendruomenės ir bendruomeniškumo sampratas, apžvelgus jų funkcionalumą savivaldybės lygmenyje, pasitelkus vieną iš savivaldybės veiklos matavimo būdų nustatyti savivaldybės (seniūnijos) bendruomeniškumo lygį.

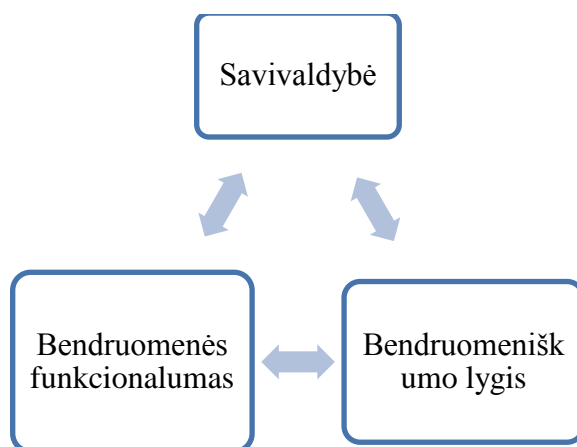
Uždaviniai:

1. Išnagrinėti bendruomenės ir bendruomeniškumo sampratas.
2. Atskleisti vietos bendruomenės ypatumus ir išskirti funkcionalios bendruomenės svarbą.
3. Aptarti veiklos matavimo viešajame sektoriuje ypatybes, atsižvelgiant į savivaldybės/seniūnijos lygmenį.
4. Apibrėžti bendruomeniškumo indekso matavimo savivaldybėje ypatumus.
5. Atlikti bendruomeniškumo indekso matavimą Dubingių seniūnijoje.

Problema - Bendruomenės funkcionalumas didina bendruomeniškumo indeksą.

Objektas – savivaldybė.

Dalykas – Savivaldybės bendruomeniškumo lygio nustatymas.

1 pav. Darbo problema, dalykas, objektas.

Darbo paradigma: Struktūrinė – funkcinė paradigma².

Magistro darbe tyrinėjamas socialinės struktūros vienetas – vietos bendruomenė. Tai yra visuomenės dalis, o viena iš svarbiausių struktūrinės – funkcinės paradigmos gvildenamų problemų yra visuomenės dalių integravimas ir funkcionalumas. Pagal šią paradigmą, socialinės struktūros turėtų prisidėti prie visuomeninės gerovės kūrimo. Šiuo atveju, įvertinamas vietos bendruomenės bendruomeniškumo lygis, kuris parodo kaip kokybiškai ir funkcionaliai veikia bendruomenė.

Pagrindiniai literatūros šaltiniai nagrinėjant bendruomeniškumą, jo sampratą I. Leliūgienės ir kt. (2011), S. Nefo (2007, 2008, 2010), A. Minkevičiaus ir kt. (2013), J. Mačiulytės ir kt. (2013) moksliniai darbai. Šie moksliniai darbai glaudžiai siejasi su magistro baigiamuoju darbu, kadangi juose paliečiama ne tik bendruomenės samprata, tipologija ar vertybinė pozicija, bet ir tyrinėjamas bendruomeniškumas teritoriniu lygmeniu. Veiklos matavimo modelius tyrė D. Gudelis (2009) ir S. Puškorius (2010). Pirmasis Lietuvoje funkcionalią vietos bendruomenę apibrėžė ir bendruomeniškumo indeksą – vietos bendruomenės ir savivaldybės santykiui išmatuoti - sukūrė S. Nefas (2008, 2010, 2013). A. Aleksandravičius, J. Žukovskis (2011), V. Pilipavičius (2011), A. Stasiukynas (2015) tyrinėjo vadybos metodų taikymo svarbą vietos bendruomenėje

Kadangi moksliniuose šaltiniuose tos pačios sąvokos interpretuojamos skirtingai tai, kad nekiltų painiavos, šiame darbe laikysimės tokios sąvokų sampratos:

Savivaldybė – „tai administracinio - teritorinio vieneto gyventojų visuma su ją formuojamais valstybinės valdžios ir valdymo organais“ (Astrauskas 2002, 16).

Bendruomenė – „yra visuomenės solidarumo rezultatas, kuris įgalina žmones dirbti drauge, kovojant su bendromis problemomis. Bendruomenė gali sumažinti susvetimėjimą bei skatinti žmones aktyviau dalyvauti visuomenės veikloje“ (I. Leliūgienė 2012, 8).

Funkcionalią vietos bendruomenę – „yra grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, dėl ko atsiranda bendrų interesų ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei“ (S. Nefas 2008, 99).

Savivaldybės bendruomenė – „savivaldybės nuolatiniai gyventojai, bendrais viešaisiais poreikiais, interesais ir savivaldos teisiniais santykiais susieti su Savivaldybės taryba ir kitais viešojo

² „Struktūrinė – funkcinė paradigma – tam tikra socialinių teorijų kūrybos ir plėtojimo struktūra. Šioje struktūroje visuomenė atskleidžiama kaip kompleksiška sistema, kurioje funkcionuojamos jos sudėtinės dalys išsaugo pačią sistemą, nešdamos solidarumą ir stabilumą. Šioje paradigmoje pripažįstama, jog žmonių gyvenimus determinuoja socialinė struktūra, kuri yra santykinai stabilus socialinio elgesio modelis, plačiai pripažįstamas ir traktuojamas kaip moraliai pageidautinas. Visos socialinės struktūros [...] įneša savitą indėlį į visuomenės išlikimą, funkcionavimą ir vystymąsi. Socialinė struktūra atsiskleidžia per socialinių funkcijų idėją. Labiausiai šią paradigmą išvystė T. Parsons“ (R. Tidikis 2003).

administravimo funkcijas atliekančiais savivaldybės subjektais“ (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2008)

Vietos savivalda – „įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenės, kuri turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją“ (Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo pakeitimo įstatymas, 2008).

Metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė.
2. Sintezės metodas.
3. Ekspertų kokybinė apklausa.
4. Apibendrinimo metodas.
5. Logografinis metodas.

Darbo struktūra:

Baigiamąjį magistro darbą sudaro keturios dalys. Pirmojoje aptariamos bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokos, bendruomenės bruožai. Antrojoje dalyje dėmesys skiriamas savivaldybės ir vietos bendruomenės sampratų išaiškinimui, bendruomenių veiklos formų aptarimui bei funkcionalios vietos bendruomenės analizei. Trečiojoje dalyje išskiriama veiklos matavimų svarba bei savivaldybės/ seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo metodika. Ketvirtojoje dalyje – empirinio tyrimo rezultatai. Magistro darbe taip pat pateikiamos darbo išvados, rekomendacijos, literatūra bei priedai.

1. BENDRUOMENIŠKUMO SAMPRATA IR YPATYBĖS

Siekiant atsakyti į darbe iškeltą problemą – „bendruomenės funkcionalumas didina bendruomeniškumo indeksą“, svarbu remtis struktūrine – funkicine darbo paradigma ir tikslingai atskleisti pagrindines bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokas. Šių sąvokų atskleidimas, sukurs pagrindą tolimesnei darbo eigai bei sudarys sąlygas toliau kalbėti apie funkcionalią vietos bendruomenę kituose skyreliuose. Taigi, pirmiausia išnagrinėsime bendruomenės ir bendruomeniškumo koncepcijas³, kurios yra gana plačios ir vieno bendro visuotinai priimto apibrėžimo nėra.

1.1 Bendruomenės samprata, bruožai, tipologija

Bendruomenė – tai plati sąvoka, turinti daug reikšmių ir apibrėžimų, todėl gali būti suprantama ir vertinama skirtingai, priklausomai nuo situacijos ar mokslinio konteksto kuriame tuo metu bendruomenė yra nagrinėjama.

Bendruomenės sąvoka turi daug apibrėžimų, anot I. Leliūgienės ir J. Sadausko norint dirbti bendruomenėje, panaudoti jos išteklius įvairioms problemoms spręsti ir poreikiams patenkinti, svarbu suvokti pačią bendruomenės sampratą, bendruomenių tipus, jų skirstymo kriterijus (Leliūgienė ir Sadauskas 2011, 1282). Toliau pateikiamos bendruomenės sąvokos formuluotės padės geriau suvokti funkcionalią vietos bendruomenę ir toliau nagrinėti darbo problemą.

„Bendruomenė – vietos, darbo, veiklos, tikybos ar kitais santykiais susijęs kolektyvas. Bendruomenė gali būti pirmą kartą, kaimo, mokyklos, religinė.“ (Dabartinės lietuvių kalbos žodynas 2015)

„Bendruomenė - žmonių grupė, kurios narius jungia bendras interesus ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai žmonių grupei“ (Nefas 2007, 76)

„Bendruomenė – žmonės bendrinančių reikalų menė, kuriuos bendrina veiklos sritis, siekiai, teritorija, vertybinės nuostatos, problemos ir pan., kurios kokybę apsprendžia bendruomeniškumas“ (Pilipavičius 2007, 7).

³Koncepcija - pažiūrų į kuriuos nors reiškinius sistema; kurių nors reiškinių nagrinėjimo būdas, samprata (Lietuvių kalbos žodynas, žiūrėta 2018 01 27)

„Bendrija laikoma teritorija su joje gyvenančiais žmonėmis ir jų tarpusavio ryšiais, o bendruomenė susiformuoja, skatinama aiškaus konkretaus intereso“ (Būdvytis 1994, 24).

Bendruomenė – „šeimų ar žmonių grupė, kurią jungia tam tikros bendro naudojimo vertybės, turinti vieningas tarnybas, įstaigas, ir interesus ar geografinį artumą“ (Leliūgienė 1997, 270).

„Bendruomenę būtų tikslinga apibūdinti kaip žmonių grupę, kuri dalijasi ta pačia erdve, panašiomis patirtimis ir (arba) panašiais interesais, siekia bendrai suformuluotų tikslų.“ (Aleksandravičius ir Žukovskis 2011, 13).

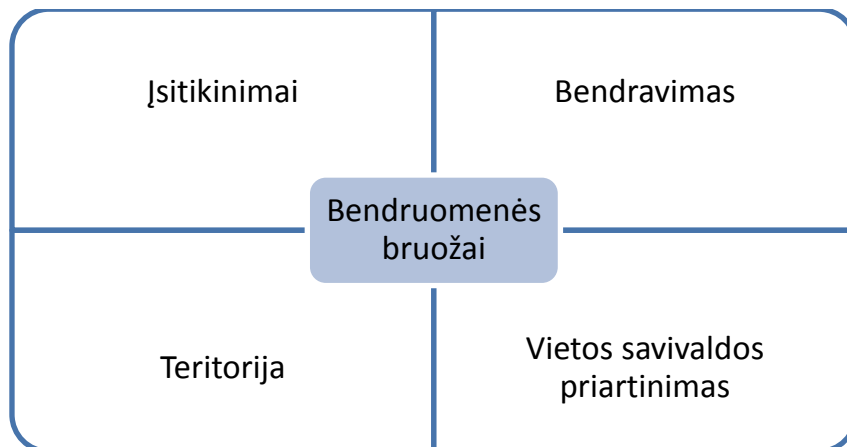
„Bendruomenė - įvairių tradicijų perteikimo vieta.“ (Šinkūnienė 2012, 12).

Pagal pateiktus bendruomenės apibrėžimus galima išskirti tokius pagrindinius aspektus, jungiančius bei vienijančius skirtingų autorių mintis apie bendruomenę, kaip – bendras interesas, priklausymas žmonių grupei, tarpusavio ryšiai, teritorija, vertybinės nuostatos bei tradicija.

Anot I.Leliūgienės ir J. Sadausko bendruomenė yra svarbi socialinei raidai, išskylančių problemų sprendimui ir bendrijos stabilumui - bendruomenė sudaro sąlygas nuolatinei socialinei raidai, mažina žmonių bejėgiškumo jausmą susidūrus su problemomis, kurių gausu tiek atskiro asmens, tiek ir įvairių bendruomenių (šeimos, kolektyvo, tautos ir t. t.) gyvenime. Autoriai teigia, kad bendruomenė tai ryšys, apimantis bendrus įsitikinimus, tikėjimą, vertybes ir pajėgumą kovoti su bendruomenės problemomis, sujungiant žmogiškuosius išteklius toms problemoms spręsti (Leliūgienė ir Sadauskas 2011, 1284).

Bendruomenės bruožus savo darbuose aptaria R.Dobranskienė (2002) ir A. Minkevičius, A.V. Rakšnys (2013). Anot R. Dobranskienės dabartinėje visuomenėje svarbiausiu bendruomenės bruožu laikomas intensyvus ir daugiaplanis bendruomenės narių bendravimas, kuris remiasi ne vien racionaliais, bet ir emociniais, dvasiniais ryšiais. Bendruomenės narius sieja panaši pasaulėžiūra, vertybės, panašus gyvenimo būdas, taip pat svarbi ir gyvenamoji vieta, kurioje išskyla buitinės, socialinės, ekonominės reikmės (Dobranskienė 2002, 15). Pagal A. Minkevičių ir A.V. Rakšną, svarbiu bruožu išskiriamas vietos savivaldos priartinimas. A. Minkevičius ir A. V. Rakšnys įžvelgė, kad valdymo požiūriu esminis bendruomenių požymis yra valdininkų veiklos priartinimas prie visuomeninių interesų (Minkevičius ir Rakšnys 2013, 56).

Šių mokslininkų išskirti bruožai pateikti 2 pav. iliustruoja struktūrinę – funkcinę darbo paradigmą, kurioje tikslingas skirtingų struktūrinių dalių sąveikavimas bendruomenėje skatina sėkmingą jos funkcionavimą. Tokį bendruomenės funkcionavimą įtakoja bendros gyvenimiškos nuostatos, bendravimas su kitais bendruomenės nariais, teritorinė bendrystė bei vietos savivaldos priartėjimas.

2 pav. Bendruomenės bruožai.

Apžvelgus bendruomenės bruožus vertinga atkreipti dėmesį į bendruomenės tipologiją. Pasak I. Leliūgienės ir J. Sadausko bendruomenė apibūdinama bei nusakomas jos tipas pagal tai ar ji yra: kaimo, miesto, įsivaizduojamoji, geografinė ir t.t. Autoriai pateikia tokius bendruomenių skirstymo kriterijus (žr. 3 pav.).

Bendruomenių skirstymo kriterijai	Funktionalumas
	Bendruomenės socialinės paramos kontekstas
	Kuriamas asmens tapatumas
	Tikslas
	Vaidmuo, dalijantis žiniomis
	Dydis
	Socialiniai - kultūriniai ypatumai
	Bendruomenės vidaus prigimtis
	Ryšių bendruomenėje stiprumas
	Sociologiniai bruožai

3 pav. Bendruomenių skirstymo kriterijai pagal I. Leliūgienę ir J. Sadauską.

Pateikta bendruomenės skirstymo kriterijų schema išryškina esminius aspektus skirstant bendruomenes, juos galime įžvelgti anksčiau minėtuose bendruomenės sąvokos apibrėžimuose, tai yra – funkcionalumas, bendruomenės socialinės paramos kontekstas, kuriamas asmens tapatumas, tikslas,

vaidmuo, dydis, socialiniai – kultūriniai ypatumai, bendruomenės vidaus prigimtis, ryšių bendruomenėje stiprumas, sociologiniai bruožai (Leliūgienė ir Sadauskas 2011, 1288). I. Leliūgienė remdamasi kitais mokslininkais (G. Krogh, R. Pahl, L. Spencer, E. Wenger ir kt.) bendruomenes skirsto pagal vaidmenį į: kaimo, profesines, virtualias, interesų ir veiklos bendruomenes. Taip pat išskiria vidaus prigimtį, (sąveiką tarp bendruomenės narių), socialinius – kultūrinius ypatumus (stiprios ir silpnos bendruomenės pusės, sprendimų priėmimo būdai, funkcijų atlikimas). Pagal socialinės paramos kontekstą bendruomenės skirstomos į natūralias arba intymias žmonių bendruomenes. Bendruomenės vienijamos bendrų tikslų skirstomos į šeimos, vaikų, darželio, mokyklos, religines ar kitas bendruomenes. Akcentuojant bendruomenių funkcionalumą išskiriamos funkcionalios ir nefunkcionalios bendruomenės. Išskiriant socialinius santykius bendruomenės būna paprastos, išsaugotos ir išlaisvintos. Bendruomenės skirstomos pagal santykius jos viduje ir išorėje į stiprias ir silpnas, atviras ir uždaras (Leliūgienė ir Sadauskas 2011, 1285).

Anot V. Pilipavičiaus, bendruomenes pagal organizacinį veiklos pobūdį galima skirstyti į tokius bendruomenių tipus kaip: konfesinė bendruomenė, profesinė bendruomenė, mokslinė bendruomenė, politinė bendruomenė, teritorinė arba vietos bendruomenė (Pilipavičius 2007, 84).

A. Guogis ir A. Šilinskytė kalbėdami apie naująjį viešąjį valdymą, nagrinėdami bendruomenių aktyvumo atvejus bendruomenes skiria į kaimo ir miesto (Guogis ir Šilinskytė 2013, 31).

V. Šlapkauskas pagal sociologinius bruožus bendruomenes skirsto į klasikinės, modernios ir šiuolaikinės bendruomenės tipus. Anot V. Šlapkausko klasikinei bendruomenei būdingas uždarumas, moralinė vienovė, artimas bendravimas kuomet santykiai remiasi giminystės ryšiais bei bendrų tikslų, materialinių vertybių siekimu. Modernioje bendruomenėje vyrauja atvirumas, pagalba vienas kitam, religinis jausmas, o šiuolaikinėje bendruomenėje ryšiai tarp žmonių remiasi savanorišku bendravimu, solidarumu, atsakingumu bei tikslingu bendradarbiavimu (Šlapkauskas 2002, 90-104). Kalbant apie tikslingą bendradarbiavimą priartėjame prie S. Nefo ir L.C.Johnson bendruomenių skirstymo pagal jų funkcionalumą į funkcionalias ir nefunkcionalias (Nefas 2007, 7)

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomenės gali būti skirstomos pagal daugelį požymių ir kriterijų, įvairiai klasifikuojamos, tačiau esminiais bruožais pažymimas bendras interesas, priklausymas žmonių grupei, tarpusavio ryšiai, teritorija, vertybinės nuostatos bei tradicija.

1.2 Bendruomeniškumo samprata

Siekiant išnagrinėti bendruomeniškumo sampratą, tikslinga apžvelgti Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbus. Bendruomeniškumo koncepcijos aptarimas Lietuvos ir užsienio literatūroje leidžia visapusiškai pažvelgti į vieną svarbiausių sąvokų šiame darbe – bendruomeniškumą, nes bendrų bruožų ar skirtumų atradimas leidžia susidaryti teorinį pagrindą tikslesniam darbo problemos suvokimui.

Bendruomeniškumas aptinkamas daugelyje užsienio autorių darbų, tačiau šiame skyrelyje apžvelgsime mokslininkus, kurių darbai padeda atskleisti šio darbo problemą. Patyrinėsime darbus, kuriose atkreipiamas dėmesys bendruomeniškumo jausmui, bendrosioms gėrybėms, bendruomenės ir piliečių santykiui. Apie tai rašo: M.Mies (2014), F. Van Laerhoven ir C. Barnes (2014), R.B.Denhardt (2001), T. Mannarini (2014), A. Nisbet (2000), A. Etzioni (1995), W.McMillan ir D.M.Chavis (1986). Lietuvoje dėmesį bendruomeniškumui skyrė V. Pilipavičius (2012), S. Nefas (2007).

V. Pilipavičius bendruomeniškumą apibūdina kaip bendruomenės formavimosi ir funkcinės organizacijos steigimosi pagrindą, kaip socialinę – politinę aktualios darbotvarkės formavimo sąlygą, didinančią savivaldos svarbą veiklinio funkcionavimo kryptimi, nuolat atnaujinamoje pažinimo sistemoje. Jis taip pat išskiria, kad bendruomeniškumas – tai kokybinė bendruomeninės gyvensenos išraiška, kaip bendras sutarimas, realizuotas bendruomenine veikla, kuri viešo veikimo aplinkoje institualizuojasi organizacija, kurios turinį lemia bendrinančios veiklos orientyrai (veiklos sfera, kryptis, sritis, funkcija, vertybinės nuostatos (Pilipavičius 2012, 158). V. Pilipavičiaus mintis papildo J. R. Šinkūnienė: „kiekvienas žmogus siekia bendrystės jausmo su kitais ir supratimo. <...> Bendruomeniškumo prasmė – kiekvieno žmogaus gyvenimo vertingumo pripažinimas, saugumas, socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymas, pozityvūs tarpusavio santykiai, teikiamos pagalbos profesionalumas ir kokybė“ (Šinkūnienė 2012, 8). Šie du lietuvių mokslininkai išskyrė, kad bendruomeniškumui ypač aktuali gyvenimo kokybė ir jos supratimas siekiant bendrosios gerovės.

S. Nefas bendruomeniškumui svarbiais prilygina šiuos viešuosius veiksmus:

- „tarpusavio pagalbos, sprendžiant gyvenimo ir ekonomines veiklos problemas;
- kultūros tęstinumo, kadangi tik tarpusavyje bendraujantys žmonės puoselėja kultūrinio elgesio normas ir istorinį paveldą;
- socialinės tvarkos palaikymo ir priešinimosi neigiamiems reiškiniams;

- įgimto žmonių bendravimo, kurio dėka įgyjama patirties ir kultūros“ (Nefas 2007, 23).

Taigi, apžvelgiant S.Nefo išskirtus viešuosius veiksmus, svarbius bendruomeniškumui galima įžvelgti požymius, tokius kaip tarpusavio pagalba, kultūros tąsa, socialinės tvarkos palaikymas, bendravimas. Autorius vėlesniuose darbuose skiria dėmesį kokybiniams elementams, tokiems kaip - piliečių ir valdžios sąveika, ryšiai tarp individo ir platesnės visuomenės, veiksmai toje bendruomenėje, kurioje gyvena, narių jausmas, kad jie priklauso ir kad jie yra svarbūs vienas kitam bei įsipareigojimas būti kartu (Nefas 2010, 43). Šie kokybiniai parametrai tampa aktualūs kalbant apie funkcionalią vietos bendruomenę, apie tai plačiau bus aptariama sekančiame skyriuje.

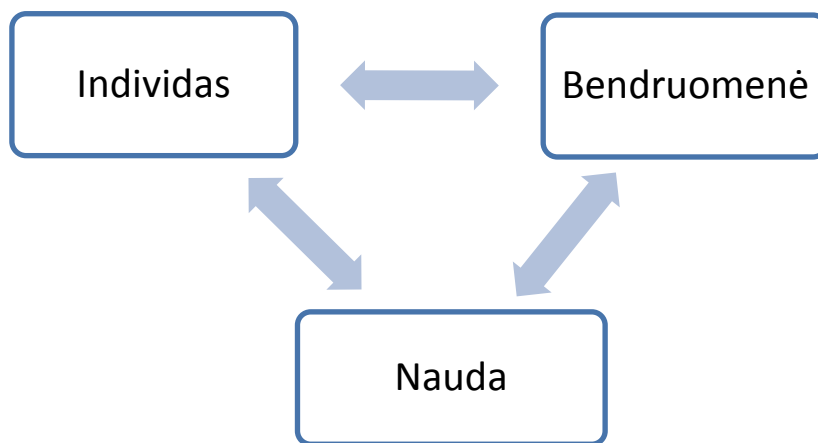
Svarbu tinkamai apibrėžti su bendruomeniškumu susijusias sąvokas, ypač ieškant tikslingos literatūros užsienio kalba. Anglų kalboje bendruomenė pateikiama žodžiu „community“. Angliškų apibrėžimų žodynas šią sąvoką paaiškina taip: „Bendruomenė yra bet kokio dydžio socialinė grupė, kurios nariai gyvena specifinėje vietovėje, dalinasi valdžia, ir dažnai turi bendrą kultūrinį ir istorinį paveldą“ (Angliškų apibrėžimų žodynas 2018). Su žodžiu „community“ atrandamos susijusios tokios anglų kalbos sąvokos: „common“ (liet. bendras), „government“ (liet.valdžia), „commons“ (liet. bendrosios gėrybės), „common sense“ (liet. bendruomeniškumo jausmas).

Bendruomenės ir individo ryšį savo moksliniuose darbuose pabrėžė A. Etzioni. Kurio mintis S. Nefas išdėstė daktaro disertacijoje: „Anot A.Etzionio, bendruomenei būdingi šie požymiai: „1) emocinių ryšių, susikryžiuojančių ir vienas kitą stiprinančių, tinklas; 2) ištikimybė bendroms vertybėms, normoms ir prasmei; 3) gana aukštas atsakomybės lygis“ [41, p. 5], todėl būtina skatinti ir gaivinti tas institucijas, kurios užima vietą tarp individo ir valstybės: šeima, savanoriškos organizacijos, mokykla, bažnyčia, vietos bendruomenė ir kt.“ (Nefas 2007, 17).

T. Mannarini savo darbuose apžvelgia bendruomeniškumo jausmo aspektą. Apie bendruomeniškumo jausmą kalbėjo ir lietuvių autoriai, taigi galima teigti, kad šis jausmas svarbus reiškinys jungiantis bendruomenės narius.

Anot T. Mannarini, dalyvavimas bendruomenės veikloje ir bendruomeniškumo jausmas yra susiję veiksniai, kurie iškyla iš bendruomenės narių susidomėjimo, aktyvumo bei įsitraukimo sprendžiant bendruomenės problemas. Priklausymas bendruomenei, aktyvus dalyvavimas jos veikloje gerina gyvenimo kokybę. „Taigi, dalyvavimas bendruomenėje ir bendruomeniškumo jausmas yra kaip tarpusavyje susiję faktoriai, veiksniai, kurie gerina bendruomenės vystymąsi ar realizuoja bendruomenių galimybėn aktyvuoti jų vidinius žmogiškuosius išteklius, spręsti problemas ir gerinti socialinį įgalinimą“ (Mannarini 2014, 2).

T. Mannarini straipsnyje „Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review“ kalbėdamas apie bendruomeniškumo jausmo formavimo elementus remiasi D.W.McMillan ir D.M. Chavis (1986) konceptualių modelių. Pasak autoriaus, bendruomeniškumo jausmo formavimąsi įtakoja priklausymas bendruomenei, bendra praeitis, simboliai, asmens įtaka priimant bendrus sprendimus, poreikių patenkinimas, naudos gavimas iš bendruomenės, emociniai ir socialiniai ryšiai. Akcentuojama tai, kad bendruomeniškumo jausmo nauda abipusė, ji įgyjama tiek bendruomenės, tiek atskiro jos nario atžvilgiu (Mannarini 2014, 2) (žr. 4 pav.).

4 pav. Priklausymo bendruomenei nauda pagal T. Mannarini.

Bendruomeniškumo jausmą ir priklausomumą bendruomenei savo darbuose mini A. Nisbet. Jis teigia, kad žmogus būdamas bendruomenės nariu bendruosius interesus turėtų iškelti į aukštesnį lygį nei asmeniniai interesai. A. Nisbeto požiūriu, bendruomenė yra jausmo ir mąstymo, tradicijos ir įsipareigojimo, narystės ir norėjimo junginys. Bendruomenę randame lokalume, religijoje, tautoje, rasėje ar profesijoje, ji taip pat siejama su šeima, nes kiekviename tikros bendruomenės tipe galima atrasti šeimos požymių (A.Nisbet 2000, 90). A. Nisbet „Sociologijos tradicijoje“ apžvelgia Diurkheimio mintis apie bendruomenę ir visuomenę. Diurkheimas „visuomenę“ kaip sąvoką sieja ne su „societas“, bet su „communitas“ kilme. „Visuomenė negali būti įtakinga, jeigu ji nėra veikli, o ji nėra veikli, jei visuomenę sudarantys individai nėra susitelkę ir neveikia bendrai. Būtent bendroje veikloje visuomenė save įsisąmonina ir suvokia savo poziciją; aktyvus bendradarbiavimas yra svarbiau už ką nors kitą“ (Nisbet 2000, 138). Taigi, pagal A.Nisbetą, kalbant apie bendruomeniškumą vertėtų kaip svarbiausius dalykus išskirti visuomeninių interesų svarbą, bendruomeniškumo jausmą ir bendrą veiklą. Veiklios visuomenės ir bendros veiklos priskiriamumo įtakingai visuomenei aspektas artimas darbo problemai bei siejasi su aktyvia bei funkcionalia bendruomene.

R. B. Denhardt savo mintis apie naująją valstybės tarnybą grindžia bendra veikla ir visų piliečių privalomu įsitraukimu į bendrą veiklą, kas jo požiūriu yra aukščiau už politiką pagrįstą asmeniniais žmogaus interesais. Pagal autorių, procesas, įnešantis indėlį bendruomenei, yra tai, kas galiausiai sukuria visavertiškumą. R. B. Denhardt nuomone, ši perspektyva neabejotinai suteikia tvirtą pagrindą naujai valstybės tarnybai (Denhardt 2001, 246). Išaiškėja, kad pagal R.B. Denhardt bendruomenei būdingas rūpestis, pasitikėjimas, bendra veikla. Bendruomeniškumą mokslininkas sieja su demokratijos pagrindu, kuriame aktyviai dalyvauja piliečiai įvairiose bendruomenėse, asociacijose, organizacijose - „demokratija gali laimėti tokiu atveju, kai yra aktyvi ir dalyvaujanti pilietinė bendruomenė“ (Denhardt 2001, 249).

M.Mies ir F. Van Laerhoven ir C. Barnes atkreipia dėmesį į bendrąsias gėrybes (angl. „commons“) bei bendruomenės ryšį, kas yra aktualu visiems bendruomenės nariams. Šie mokslininkai bendruomenes vertina kaip objektą, kuris geba ir gali valdyti bendrąsias gėrybes, kadangi šie du veiksniai (bendruomenė ir bendrosios gėrybės) yra neatsiejami ir negali veikti vienas be kito. Anot M.Mies senosios bendrosios gėrybės egzistavo aiškiai apibrėžtoje bendruomenėje, kurioje jos nariai turėjo atlikti bendrus darbus siekdami išlaikyti save ir tuos, kurie negali savimi pasirūpinti. Šie veiksmai nebuvo įstatymiškai pripažinti, tačiau buvo laikoma kaip pareiga ir siekis tolimesniam išgyvenimui (M. Mies 2014, 106-108). Kaip teigia Laerhoven ir Barnes, bendrųjų gėrybių valdymas sudaro galimybę ir reikalauja, kad bendruomenė spręstų teikimo ir paskyrimo problemas, todėl bendruomenės nariai nebėra tik išteklių ir bendrųjų gėrybių naudotojai, jie – pilnateisiai dalyviai, priimančys sprendimus, juos inicijuojantys. Bendruomenės narių dalyvavimas priimančiam sprendimui susijusius su bendrųjų gėrybių panaudojimu, veikimu ir valdymu iliustruoja kolektyvinių veiksmų atsiradimą, kuomet siekiama tikslų, kurie aktualūs ne tik vienam asmeniui (Laerhoven ir Barnes 2014, 123).

Apibendrinant Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbus bendruomeniškumo tema galima teigti, kad bendruomeniškumas apima individus esančius tam tikroje teritorijoje, kurie susaistyti socialiniais – emociniais ryšiais, siejami bendrumo jausmo, bendros veiklos bei bendrų interesų.

Šių pagrindinių – bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokų atskleidimas reikalingas darbo problemos išaiškinimui bei tolimesniam jos nagrinėjimui, kadangi magistro darbe nagrinėjama bendruomenė kaip socialinės struktūros vienetas. Matome, kad tai atitinka mūsų pasirinktą struktūrinę – funkcinę paradigmą, nes sistemos kompleksiskumas atsiskleidžia per esminius bendruomenės aspektus – teritoriją, žmonių grupę, bendrus tikslus. Šios bendruomenės sudėtinės dalys veikia solidariai bei stabiliai. Solidarumas reiškiasi per bendruomenės narių poreikius, interesus ir siekį jį pateikti. Stabilumui įtakos turi konkreti nustatyta bei nekintanti teritorija. Empiriniu tyrimu

numatome įvertinti kaip bendruomenė tenkina narių poreikius, klausimus susijusius su bendruomeniškumo plėtojimu, bendruomenės veiklumą.

2. VIETOS BENDRUOMENĖ IR SAVIVALDYBĖ

Magistro baigiamojo darbo pavadinimas „Bendruomeniškumo indekso nustatymas savivaldybėje“ nurodo, kad problema siejasi su savivaldybe bei jos bendruomene. Taigi, siekiant kuo išsamiau aptarti darbo problemą - *bendruomeniškumo indekso nustatymas skatina bendruomenę tapti funkcionalesne* – tikslinga išnagrinėti tiek savivaldybės paskirtį, jos funkcijas, tiek ir funkcionalią vietos bendruomenę.

2.1 Savivaldybės ir vietos bendruomenės samprata

Ankstesniame skyriuje buvo išaiškintos bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokos, kurios padeda atskleisti pagrindinį baigiamojo darbo objektą – bendruomeniškumą savivaldybėje. Tad dabar reikėtų aptarti kitas sąvokas, kurios yra artimos šiai temai – savivaldybė, vietos savivalda, savivaldybių funkcijos. Taip pat atkreiptinas dėmesys seniūnijų reikšmei savivaldos procese, tai bus aktualu sekančiuose skyreliuose aptariant vietos bendruomenes bei jų funkcionalumą.

Pirmiausia apžvelgsime Lietuvos Respublikos savivaldos įstatyme išskirtas sąvokas aktualias savivaldybės ir vietos bendruomenių sąvokų supratimui.

Savivaldybė – „įstatymo nustatytas valstybės teritorijos administracinis vienetas, kurio bendruomenė turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, įgyvendinamą per to valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų išrinktą savivaldybės tarybą, kuri sudaro jai atskaitingas vykdomąją ir kitas savivaldybės institucijas ir įstaigas įstatymams, Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) ir savivaldybės tarybos sprendimams tiesiogiai įgyvendinti. Savivaldybė yra viešasis juridinis asmuo“ (Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymas Nr. I-533/1994).

Vietos savivalda – „įstatymo nustatyto valstybės teritorijos administracinio vieneto nuolatinių gyventojų bendruomenės, kuri turi Konstitucijos laiduotą savivaldos teisę, savitvarka ir savaveiksmiškumas pagal Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją“ (Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymas Nr. I-533/1994).

Savivaldybių funkcijos – „Konstitucijos nustatytos, šio ir kitų įstatymų savivaldybėms priskirtos vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo funkcijos“ (Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymas Nr. I-533/1994).

Gyvenamosios vietovės bendruomenė – „savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos ir kt.)“ (Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymas Nr. I-533/1994).

V. Baršauskienė ir I. Leliūgienė pateikia tokį **teritorinės bendruomenės** apibūdinimą – „tai grupė žmonių, kuri turi bendras naudojimo vertybes, aptarnavimo įstaigas (seniūnija, sveikatos priežiūros įstaigos, mokyklos ir kt.) ir gyvena apibrėžtoje teritorijoje (kaimas, gyvenvietė, mikrorajonas)“ (Baršauskienė ir Leliūgienė 2001, 20).

Bendruomeninė organizacija – asociacija, kurios steigėjai ir nariai yra gyvenamosios vietovės bendruomenės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai (jų atstovai) ir kurios paskirtis – per iniciatyvas įgyvendinti viešuosius interesus, susijusius su gyvenimu kaimynystėje. (Astrauskas 2010, 47)

Bendruomenių organizacija – tai kaimo vietovėse, miesteliuose ir miestuose veikianti daugiavfunkcė vietos bendruomeninė organizacija, dirbanti kartu su kitomis vietinėmis (religinėmis, bendruomenės ir bendrijos). (Misiūnienė ir Sadauskas 2015, 102)

Apibendrinant pateiktas sąvokas galima teigti, kad savivaldybės, bendruomenės ar organizacijos egzistavimui reikalinga teritorija, nariai - gyventojai bei bendra veikla.

Siekiant toliau nagrinėti darbe iškeltą problemą tikslinga apžvelgti ir vietos savivaldos ypatumus. A. Novikovas vietos savivaldą apibūdina kaip tarpininkę tarp valstybės ir piliečių kontroliuojančią kaip valstybė gina žmonių interesus. Šiame vietos savivaldos apibūdinime galima įžvelgti bendruomenės bruožus (teritorija, piliečiai, interesai). Bendruomenę sudėtinga susieti su vietos savivaldos griežtomis teritorinėmis ribomis, tačiau ji yra vietos savivaldos dalis (Novikovas 2005, 62).

Vietos savivaldybės turi bendrus bruožus, nepaisant to, kad įvairiose valstybėse jos sąvoka gali būti apibrėžiama skirtingai. Anot J. Mačiulytės ir P. Ragauskos vietos savivaldybes jungia:

- teritorija, kuri sudaro valstybės administracinį teritorinį vienetą;
- tam tikras autonomijos lygis, kuris yra įteisintas Konstitucijoje;
- valdžios institucijos, renkamos tiesioginiuose visuotiniuose tos teritorijos gyventojų rinkimuose;

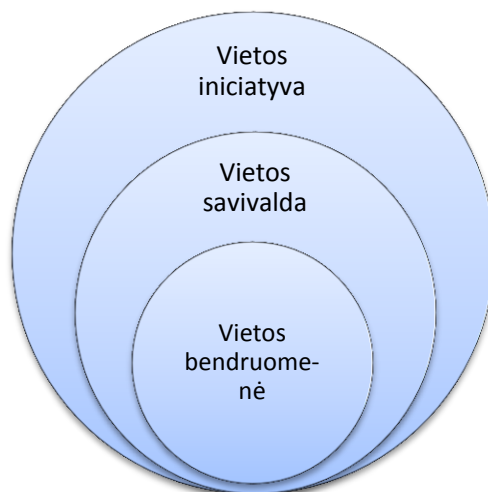
- teisės aktų leidimo teisė (teisiniai aktai leidžiami vietos savivaldybių teritorijoje sudarant valdžios institucijas, vykdamas joms priskirtas kompetencijas ir naudojant finansinius resursus) (Mačiulytė ir Ragauskas 2007, 14).

A. Bakaveckas vietos savivaldą priskiria savarankiškam valdymo lygmeniui, kuris priklauso piliečiams (Mykolo Romerio universitetas 2006, 87). Panašiai savo darbuose vietos savivaldą apibrėžia ir A.Valackienė ir E. Žalnierūnienė. Autorės vietos savivaldą apibūdina kaip savivaldybės bendruomenės ir jos išrinktų atstovų bei jų suformuotų ir kontroliuojamų viešojo administravimo institucijų teisę bei galią savarankiškai tvarkyti ir vadyti bendruomenės viešuosius reikalus (Valackienė ir Žalnierūnienė 2015, 25).

Anot A.Astrausko savivaldybė - tai ypatinga žmonių bendruomenė (žmonių santalka, socialinė grupė, socialinė organizacija) kuri skirta tvarkyti dalį bendrųjų visuomenės reikalų ir susideda iš: valstybės teritorijos dalyje (savivaldybėje) gyvenančių žmonių - individų kiekybinės gausybės, vadinamos savivaldybės bendruomene; savivaldybės teritorijoje tikslingą veiklą vykdančių ir kryptingą poveikį žmonėms bei jų socialinėms grupėms darančių teritorinio valdymo subjektų bei viešąsias paslaugas teikiančių subjektų, kurie visi bendrai vadinami vietos savivaldos subjektais. Vietos savivaldos subjektus, vadinamus savivaldybės valdžia, ir savivaldybės bendruomenės narius (socialinės grupės narius) sieja valdžios - pavaldumo santykiai (Astrauskas 2002, 24).

A. Astrauskas apibrėžia vietos savivaldą kaip savivaldybei (savivaldybės bendruomenei) suteiktą teisę savarankiškai tvarkyti dalį įstatymais jai priskirtų visuomenės reikalų, pasireiškiančia įvairialype vietos savivaldos subjektų veikla tokia kaip: savivaldybės valdžios vykdymas (tai daro savivaldybės bendruomenė tiesiogiai ir savivaldybės politinės valdžios institucijos ar tik pastarosios); savivaldybės valdžios priimtų sprendimų vykdymas ir viešųjų paslaugų administravimas (tai daro savivaldybės vykdomosios valdžios institucijos ir savivaldybės administracija); vietos reikalų tvarkymas tiesioginės demokratijos raiškos formomis (tai daro savivaldybės bendruomenės nariai ir jų grupės); viešųjų paslaugų teikimas (tai daro savivaldybės įstaigos ir įmonės) (Astrauskas 2002, 24).

Šie A.Astrausko savivaldybės bei vietos savivaldos apibrėžimai panašūs anksčiau minėtiems. Savivaldybės aiškinime išskirta teritorija, veikla ir bendruomenė. Vietos savivalda – teisė bei galia tvarkyti įstatymiškai leistinus klausimus.

5 pav. Vietos iniciatyvos, savivaldos ir bendruomenės ryšys pagal S.Nefą.

S.Nefas apibrėždamas vietos bendruomenės sąvoką pagrindiniais bruožais išskiria žmonių tarpusavio interesų bendrumą ir lokalizaciją tam, kad savivaldžią bendruomenę galėtume atskirti nuo kitų galimų bendruomenės raiškos formų (Nefas 2007, 79). S. Nefas daktaro disertacijoje atkreipia dėmesį į vietos iniciatyvą, kurioje vietos savivalda ir vietos bendruomenė viena kitą papildo, bei yra tarpiai susijusios (žr. 5 pav). Pasak S.Nefo, vietos savivalda ir vietos bendruomenė – tai ne dvi savarankiškos sistemos, o viena sistema, kurią sąlygiškai galime pavadinti vietos iniciatyva, kurioje vietos savivalda ir vietos bendruomenė viena kitą papildo konkurencijos ir bendradarbiavimo elementais. Vietos savivalda, labiau biurokratizuota ir struktūrizuota, bet vietos bendruomenė, mobilesnesnė, žmogiškesnė ir įvairesnė pagal veiklos formas bei metodus (Nefas 2007, 95).

A. Astrauskas įžvelgė tam tikrų panašumų bei skirtumų tarp vietos bendruomenės, savivaldybės ir bendruomeninės organizacijos. Pagal jį, savivaldybė ir vietos bendruomenė yra vienijamos tos pačios teritorijos, bet vietos bendruomenės, priešingai savivaldybėms, nėra įsteigiamos – veikia natūraliai. Savivaldybė, priešingai nei vietos bendruomenė - teisiškai įforminta, organizuota, ją steigia valstybė, o veiklą nustato konstitucija ir kiti teisės aktai. Savivaldybė yra valstybės teritorijos administracinis vienetas, žmonių organizacija, o vietos bendruomenė reali socialinė žmonių grupė. Savivaldybės paskirtis - tenkinti visų savivaldybės nuolatinių gyventojų viešuosius interesus, kai bendruomenė labiau tarnauja socialiniam bendravimui nei bendrų poreikių tenkinimui. Savivaldybė užima santykinai didelę teritoriją, o vietos bendruomenė – nedidelę. Tuo tarpu bendruomeninė organizacija yra įsteigta žmonių grupės, teisiškai įforminta, organizuota ir skirta tenkinti grupės narių bendruosius poreikius, vykdant veiklą, kuri naudinga gyvenamosios vietovės bendruomenės nariams (6 pav.) (Astrauskas 2010, 48-49).

Savivaldybė	Vietos bendruomenė	Bendruomeninė organizacija
<ul style="list-style-type: none"> • įsteigiamos • teisiškai įforminta • teritorijos administracinis vienetas, žmonių organizacija • paskirtis - tenkinti visų savivaldybės gyventojų viešuosius interesus • užima didelę teritoriją 	<ul style="list-style-type: none"> • veikia natūraliai • teisiškai neįforminta • socialinė žmonių grupė, gyvuojanti natūraliai • socialinio bendravimo paskirtis • užima nedidelę teritoriją 	<ul style="list-style-type: none"> • įsteigiama tam tikros žmonių grupės • teisiškai įforminta • paskirtis - tenkinti grupės narių bendruosius poreikius

6 pav. Savivaldybės, vietos bendruomenės ir bendruomeninės organizacijos panašumai ir skirtumai.

R. Žiliukaitė, kaip ir A. Astrauskas bendruomeninės organizacijos bruožams priskiria tam tikras grupes, kurios yra susikūrusios vietinių bendruomenių pagrindu ir gyvenančios tam tikroje teritorijoje. Taip pat bendruomeninių organizacijų veiklą iliustruoja kultūrinių, socialinių, ekonominių vietinių gyventojų poreikių tenkinimu. Anot R. Žiliukaitės, šios organizacijos sudaro organizacinį pagrindą gyventojų įtraukimui į vietinės savivaldos procesus (Žiliukaitė 2007, 15).

S. Nefas (2007), A. Baležentis (2008) Staponienė V., Žilinskas G. (2012), A. Kulakauskas (2010) kalba ir apie seniūnijų svarbą vietos savivaldos procese. Seniūnijos užima reikšmingą vietą demokratijos procese. Tai labai aktualu kalbant apie decentralizaciją – funkcijų priskyrimą savivaldybėms, kurios jas toliau perleidžia nevyriausybiniam sektoriui, vietos bendruomenėms. Seniūnijų stiprinimas didina savivaldos reikšmę bei funkcionalumą, kuomet sprendžiamos seniūnijų ar bendruomenės lygio problemos. Tai siejasi su šiame darbe iškelta problema, bendruomenės funkcionalumu. Galima sakyti, kad seniūnija sukuria tą jungiamąjį ryšį tarp savivaldybės administracijos ir vietos bendruomenių, paprastų gyventojų. Seniūnija gali būti traktuojama kaip savivaldybės administracijos struktūrinis teritorinis padalinys, jos filialas, atliekantis tarpininko vaidmenį tarp seniūnijos gyventojų ir savivaldybės (Staponienė ir Žilinskas 2012, 118).

A. Baležentis seniūniją bei jos svarbą aiškina globalaus pasaulio kontekste. Jis teigia, kad globalėjančiame pasaulyje seniūnijos vystymosi svarba negali mažėti. Seniūnija yra ne tik svarbi jungiamoji žmonių ir kitų viešojo administravimo pakopų grandis, seniūnija tai ir teritorija, kurioje turi būti įgyvendinama valstybės politika. Todėl, kad socialinių sistemų, viešojo administravimo iššūkiai, socialinių įtampų laukai ir darnaus vystymosi problemos pirmiausia reiškiasi seniūnijose (Baležentis 2008, 74). Pastebima, kad seniūnijos yra vienas svarbiausių darinių, kuris sudaro savivaldybės

pagrindą. A. Baležentis atliko seniūnijos vystymo problemos analizę, kuri atskleidė, kad seniūnijose svarbiausios problemos (neigiami socialinių įtampų laukai) yra depopuliacija, senėjimas, nuostolių turtinė diferenciacija, atskirtis. Taikant ekspertinius vertinimus, nustatytos svarbiausios spręstinios pagrindinių seniūnijos darnaus vystymo krypčių problemos: ekonominės problemos – turizmo infrastruktūros, kelių būklės, gamybinės infrastruktūros ir Europos Sąjungos paramos naudojimo gerinimas; – socialinės problemos – gimstamumo mažėjimas, jaunų žmonių emigracija, seniūnijos senėjimas, socialinės rūpybos gerinimas; kultūros problemos, kultūros paveldo atnaujinimas, pritaikymas lankyti, kultūros renginių ir švenčių organizavimas, informavimas apie lankytinas vietas; aplinkosaugos problemos, atliekų surinkimas, išvežimas ir tvarkymas, miškų ir pakelių šiukšlinimas, nutekamųjų vandenų sistemos problemos (Baležentis 2008, 77). Pažvelgus į šį tyrimą iš darbe iškeltos problemos pusės matyti, kad seniūnijos, bendruomenės lygmenyje iškyla daug problemų, kurių sprendimas ar nesprendimas gali lemti bendruomenės funkcionalumą.

Išnagrinėta medžiaga reikalinga darbo problemai suvokti, kadangi magistro baigiamajame darbe akcentuojamasi į vietos bendruomenę (savivaldybę/seniūniją) kaip į dar vieną struktūrinės – funkcinės paradigmos dalį. Aptarus savivaldybės ir vietos bendruomenės sampratą galima išskirti, kad vietos savivalda veikia solidariai užimdama tarpininko tarp valstybės ir piliečių vaidmenį, sudarydama sąlygas piliečiams kontroliuoti valstybės veiklą jų interesų atžvilgiu. Kompleksiškumas pasireiškia per savivaldybės atliekamus vadybinius, teisinius ir vertybinius veiksmus. Šie parametrai išmatuojami, tad sekančiuose baigiamojo darbo skyriuose bus skiriamas dėmesys veiklos matavimams. Tai padės šio darbo problemai priartėti prie empirinio tyrimo dalies.

2.2 Bendruomenių veikimo formos

Savivaldybės, seniūnijos veiklos veiksmingumą lemia piliečių aktyvumas ir veikla, kuri neretai siejama su nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios veikia kaip asociacijų, labdaros ir paramos fondų, viešųjų įstaigų, savanoriškų ar kitų formų organizacijos. Bendruomenės aktyvumas per įvairius socialinius darinius, valdymas „iš apačios į viršų“, turi didelę įtaką funkcionaliai veikiančiai bendruomenei bei bendruomeniškumo lygiui, kurį vertinsime empirinėje dalyje.

Bendruomenių veiklos aktyvumas tolygiai didėja augant vietos gyventojų aktyvumui, kuomet šie ėmė siekti patys daryti įtaką juos supančiai aplinkai, tobulinti tas kultūros, socialines, edukacines, infrastruktūros sritis, kurioms teikiamas per mažas dėmesys. Bendruomenių veiklos efektyvumas pastebimas ne tik tvarkant vietos reikalus ir tenkinant gyventojų poreikius, bet ir bendruomenėms

buriantis į organizacijas, tarpusavyje derinant ir koordinuojant bendrus klausimus, dalijantis gerąja praktika ir plėtojant bendradarbiavimą su to regiono savivaldybėmis. Šitokiu būdu gyventojai įsitraukia į sprendimų priėmimą ir savos bendruomenės poreikių atstovavimą (Guogis ir Šilinskytė 2013, 35-36).

Pasak R. Lazdyno, savivaldybių politikoje didelę įtaką daro nevyriausybinės organizacijos, kurios jungia bendruomenės gyventojus pagal interesus, socialinius santykius, pomėgius. Plačiai paplitusios bendruomeninės organizacijos padeda formuoti pilietinei bendruomenei ir pilietinei visuomenei (Lazdynas 2005, 119). R. Lazdyno mintis apie visuomenei daromą nevyriausybių organizacijų įtaką pratęsia A. Šilinskytė teigdama, kad nevyriausybinės organizacijos gali būti suvokiamos ir kaip pilietinės visuomenės veiklos rezultatas, ir priemonė jai įgyvendinti savo tikslus vienu metu. Šios organizacijos dažnai įvardijamos kaip tarpininkas tarp privataus ir viešojo sektoriaus, dėl dažno bendradarbiavimo. Viešojo sektoriaus institucijos skatinamos tapti skaidresnės, atskaitingesnės visuomenės poreikiams, tuo tarpu visuomenė linkusi labiau pasitikėti nevyriausybinėmis institucijomis ir jų veikla (Šilinskytė 2015, 232).

Savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimo metodikoje įvardijama, kas Lietuvoje laikoma nevyriausybinėmis organizacijomis, tai yra - asociacijos, labdaros ir paramos fondai bei dauguma viešųjų įstaigų. Šioms įstaigoms būdingi požymiai: juridinis asmuo; prigimtine nepriklausomybė nuo valdžios ir valstybės valdymo institucijų; pelno ne skirstymo principas (gautas pelnas ne paskirstomas tarp steigėjų, darbuotojų ar narių, o investuojamas į pagrindinę įstatuose numatytą veiklą); savivalda ir savanoriškumas (laisvas narių įstojimas ir išėjimas); tarnavimas visuomenės labui, viešajam interesui; nesiekama tiesiogiai dalyvauti rinkimuose ir valdžioje. Svarbu paminėti tai, kad jokia savivaldos ar centrinės valdžios institucija neturi lemiamos valdymo teisės nevyriausybinės organizacijos veikloje. Nevyriausybinės organizacijos pagal savo prigimtį tenkina visuomenės interesus ir savo veikloje vadovaujasi LR labdaros ir paramos įstatyme išvardytais visuomenei naudingais tikslais (Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras 2013, 9).

I. Zaleskienė ir L. Rutkauskienė apžvelgdamos nevyriausybinių organizacijų vaidmenį pilietinėje visuomenėje, remiantis Salmon, Anheier (1998), Lissner (1998) ir kt., nevyriausybines organizacijas įvardija kaip visuomenines, savanoriškas, nekomercines, labdaringas organizacijas, kurioms būdinga institucionalizacija, privatumas, savivaldumas, savanoriškumas. Šios organizacijos pasižymi naujovėmis, teikia paslaugas, skleidžia savo idėjas, gerina vietos gyvenimo sąlygas (Zaleskienė ir Rutkauskienė 2003, 88).

Nevyriausybių organizacijų ir vietos savivaldos bendradarbiavimas yra labai svarbus veiksnys darantis įtaką kokybiškam nevyriausybių organizacijų paslaugų teikimui. Savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų bendradarbiavimas reiškiasi per informacijos pasidalijimą bei suteikimą, finansavimo galimybes dalyvaujant įvairiose programose, rengiant projektus socialinių paslaugų teikimo klausimais, šviečiamąją veiklą: dalyvavimas įvairiuose vietos valdžios rengiamuose seminaruose suteikia daugiau galimybių teikti kokybiškas paslaugas (Zaleskienė ir Rutkauskienė 2003, 95).

D. Klokmanienė ir L. Klokmanienė remiantis Lietuvos Nevyriausybių organizacijų plėtros koncepcija (2007) antrina I. Zaleskienei ir L. Rutkauskienei akcentuodamos nevyriausybių organizacijų ir valdžios bendradarbiavimo svarbą visuomenės raidai. Piliečių jungimąsi į nevyriausybines organizacijas, aktyvų dalyvavimą jų veikloje sieja su pagrindine demokratijos išlikimo ir tolimesnės raidos sąlyga, kadangi tvirtos nevyriausybines organizacijos atlieka valdžios pilietinės priežiūros vaidmenį ir užtikrina valdžios institucijų tarnavimą žmonėms (Klokmanienė ir Klokmanienė 2014, 26).

Išskiriama, kad nevyriausybių organizacijų veikla Lietuvoje neapsiriboja visuomenės grupių vienijimu, paslaugų teikimu visuomenei ar atskiroms jos grupėms. Pagrindinis jų uždavinys – nuolatinis komunikavimas ir bendradarbiavimas su kitais sektoriais, siekiant socialinių problemų sprendimo, piliečių aktyvinimas įsitraukti į visuomeninę veiklą ir pilietiškumo ugdymas. (Šilinskytė 2013, 335). Nevyriausybių organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmę tyrinėjo A. Guogis ir kt. atkreipdami dėmesį į savivaldybių ir nevyriausybių organizacijų sąveiką ribojančias kliūtis ir akcentavo savivaldybės atstovų netolerantišką požiūrį į NVO; NVO ir apskritai piliečių aktyvumo stoką; savivaldybės ir NVO atstovų skirtingą požiūrį į bendradarbiavimą, kuris neigiamai veikia sąveikos funkcionalumą. (Guogis ir Gudelis, Stasiukynas, 2007)

I. Zaleskienės ir L. Rutkauskienės, D. Klokmanienės ir L. Klokmanienės, A. Šilinskytės mintis apjungia R. Šimašius, jis remdamasis V. Ilgiu išskiria šias nevyriausybių organizacijų funkcijas (1 lentelė).

1 lentelė Nevyriausybių organizacijų funkcijos pagal R. Šimašių (Šimašius 2007, 30).

Funkcija	Reikšmė
Paslaugų teikimas	Organizacija savo nariams ar klientams teikia tokias paslaugas kaip: socialinės rūpybos, sveikatos apsaugos, apmokymų, informacines paslaugas, konsultacijas ir paramą.

1 lentelės tęsinys Nevyriausybinių organizacijų funkcijos pagal R. Šimašių (Šimašius 2007, 30).

Atstovavimas interesams / aktyvus dalyvavimas visuomeniniuose reikaluose	Atlieka organizacijos, kurios gindamos tam tikrą idėją, interesus, siekdamos pakeisti viešąją nuomonę ar politiką naudoja įvairias kompanijas, lobizmą ir kitus metodus.
Savitarpio pagalba / pagalba sau	Organizacijos, sudarytos iš grupės asmenų, kurie turi bendrų interesų ar poreikių, kad suteiktų savitarpio pagalbą, informaciją, paramą ir bendradarbiavimo galimybę.
Ištekliai ir koordinavimas	Organizacijos, kurios koordinuoja viso sektoriaus arba konkrečioje srityje dirbančių organizacijų veiklą, teikia joms informaciją, paramą. Tokios organizacijos yra jungtis tarp nevyriausybinių sektoriaus ir viešosios valdžios institucijų.

Lentelėje matyti, kad nevyriausybines organizacijas veikia ties svarbių paslaugų teikimu, interesų atstovavimas, savitarpio pagalba bei išteklių koordinavimas.

Šalia nevyriausybinių organizacijų termino dažnai gretinama savanoriškoji organizacija. R. Šimašius pažymi, kad savanoriškumas – tai laisva iniciatyva, o nevyriausybines organizacijas apibrėžimas akcentuoja institucinį organizacijos pagrindą (Šimašius 2007, 17).

Nevyriausybines organizacijas skatina savanoriškąją veiklą, savanoriai per jas teikia įvairią pagalbą bendruomenei. Galima išskirti šias tradicines, dažniausiai pasikartojančias savanoriškosios veiklos sritis:

- aptarnavimas (pagalba vienas kitam, asmeninė pagalba);
- permainų siekis (išskiriant įstaigų funkcionavimo pokyčius ir piliečių teisių apsaugą);
- visuomeninė veikla (dalyvavimas įvairiuose komitetuose, komisijose, informacijos sklaidimas ir t.t.);
- vadybinė savanorių veikla (direktorių tarybos atsakomybė už įvairių programų sudarymą, vykdymą ir kontrolę);
- savipagalba (teritorinės bendruomenės socialinio klimato gerinimas, dalyvavimas pagalbos sau grupėse);
- finansinių išteklių ir aukų rinkimas, kurios gali būti panaudojamos labdarinai veiklai ar konkrečiam tikslui (Baršauskienė ir Leliūgienė 2001, 45)

A.Čepienė, J. Mačiulytė ir kt., V.Staponienė ir G.Žilinskas, A.Aleksandravičius ir J. Žukovskis savo moksliniuose darbuose skiria dėmesį kaimo bendruomenėms, jų raidai, problemoms bei tikslams.

Kaimo bendruomeninės organizacijos priskiriamos trečiajam sektoriui (nevyriausybinės organizacijos, kurių tikslai daugiau socialiniai nei ekonominiai). Šios organizacijos turi esminius nevyriausybinių organizacijų bruožus:

1. Savanoriška veikla.
2. Veiklos tikslas – socialinių tikslų įgyvendinimas.
3. Nepriklausomos nuo valstybės valdžios institucijų;
4. Gautą pelną skiria kaimo bendruomenės plėtrai (Aleksandravičius ir Žukovskis 2011, 11-12).

Apie bendruomenės narių aktyvumą, savo nuomonę yra išdėsčiusi A Čepienė, kuri remdamasi J. Ruškumi ir G. Mažeikiu (2007) teigia, kad Lietuvos žmonės turi žymiai daugiau galimybių dalyvauti kaimo bendruomenės gyvenime, negu tai šiuo metu yra pastebima. Ji socialinį dalyvavimą nusako kaip visuomenės ir bendruomenės gyvenime esančio aktyvaus nario buvimą. Asmens aktyvumas ir atvira bendruomenė yra pagrindinės socialinio dalyvavimo sąlygos. Remiantis šiomis sąlygomis išryškėja kitos socialinio dalyvavimo sudedamosios dalys – sprendimo priėmimas, savarankiškumas, dalyvavimas savo bendruomenės, miesto, miestelio gyvenime. Autorė atkreipia dėmesį į tai, kad kiekvienas visuomenės narys yra lygiateisis, nariai turi vienodas galimybes ir sąlygas priklausyti tai visuomenei ir veikti jos gyvenime (Čepienė 2011, 125).

Pasak A. Čepienės, bendruomenių kūrimasis išsiskiria kaip didelę reikšmę Lietuvos ateičiai turintis procesas, kurio sėkmingumą įtakoja aktyvus bendruomenių dalyvavimas socialiniame, ekonominiame ir politiniame šalies gyvenime. Autorė pažymi tai, kad Lietuvoje kuriasi vis daugiau bendruomenių, kurios susiformuoja turėdamos aiškų konkretų interesą. Svarbiausiu bendruomenės elementu išskiriami žmonės, turintys tą patį siekį. Autorė remdamasi V. Baršauskiene ir I. Leliūgiene išskiria tai, kad bendruomeninė veikla dažniausiai vykdoma pačių žmonių iniciatyva, skatinama jų vidinio saviugdos bei saviraiškos poreikio, naudojantis bendruomenės centrais (Čepienė 2011, 126).

Bendruomenių centrų svarbą žmonių socialinio išprusimo ugdymui išskiria V. Baršauskienė ir I. Leliūgienė. Bendruomenių centrus jos prilygina bendruomenių namams, kuriuos gerai žino ir lengvai gali pasiekti tos vietos gyventojai. Bendruomenių centrai yra nevyriausybinės pelno nesiekiančios organizacijos, orientuojasi į bendruomenės poreikius ir pagal tai planuoja savo veiklą (Baršauskienė ir Leliūgienė 2001, 23).

Daugelis minėtų mokslininkų išskiria nevyriausybinių organizacijų, savanoriškos veiklos, įvairių organizacijų bendradarbiavimo su valdžia svarbą. Šie bendruomenių veiklos aspektai aktualūs

funkcionaliai bendruomenės problematikai bei jos įtakai bendruomeniškumo lygiui, funkcionalią bendruomenę aptarsime sekančiame skyrelyje.

Kalbėdama apie kaimo bendruomenės problemas, jų sprendimo būdus A. Čepienė teigia, kad bendruomenės problemų sprendimas spartesnis, kai žmonės veikia kartu, dalyvaujant daugeliui bendruomenės narių. Tikslinga, jei poreikius, problemas aiškinasi ir tiria tikslinės gyventojų grupės (jaunimas, senyvi asmenys, bedarbiai, ūkininkai, vieniši tėvai ir t.t.). Svarbiu aspektu išskiria abipusį suinteresuotųjų šalių kontaktą, kuris lemia tikslingą ir sėkmingą sąveiką (Čepienė 2011, 129). Tam įtakos turi seniūnaitijos, V. Staponienė ir G. Žilinskas išskiria seniūnaitijų, esančių arčiau bendruomenės narių svarbą, jos sudaromos seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių ar jų dalių. Gyventojai patys renka bendruomenės atstovus – seniūnaičius, kurių kandidatūrą gali siūlyti patys gyventojai, nevyriausybinės organizacijos, asociacijos, įstaigų ir organizacijų kolektyvai, veikiantys seniūnaitijoje. Seniūnaitis renkamas 2 metams ir dirba visuomeniniais pagrindais. Jie seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyvenamųjų vietovių bendruomenėms rūpimus klausimus svarsto ir sprendimus priima seniūnaičių sueigoje (Staponienė ir Žilinskas 2012, 125).

Seniūnaitijoms dėmesį savo darbuose skiria ir A. Kulakauskas, jis atkreipia dėmesį į tai, kad seniūnaičių sueigos sprendimai yra rekomendacinio pobūdžio ir sueiga prilyginama seniūno „patarėjams“. Todėl formaliai seniūnaičiai ir jų sueigos priskiriamos integraliai vietos savivaldos sistemos daliai (Kulakauskas 2010, 30).

Bendruomeninių organizacijų ir seniūnaičių santykį išskiria A. Astrauskas. Jis atkreipia dėmesį į tai, kad šie du visuomeniniai dariniai yra skirtingi, tačiau veikia tikslingai ir siekia bendro tikslo – vietos savivaldybės teritorijoje gyvenančių žmonių bendruomeniškumo didinimo (Astrauskas 2010, 54).

J. Mačiulytė ir kt., atkreipia dėmesį į kaimo bendruomenių plėtrą ir dalyvavimą LEADER programoje (LEADER – Europos Sąjungos iniciatyva, skatinanti kaimo gyventojus ir organizacijas aktyviai dalyvauti gyvenamosios vietovės ir bendruomenės plėtos procese. Tai politikos priemonė padedanti stiprinti pilietinę visuomenę kaimo vietovėse, skatinanti vietos valdžios, verslo ir nevyriausybinių sektoriaus darbuotojų bendradarbiavimą). Anot J.Mačiulytės ir kt., kaimo bendruomenės atitinka LEADER programos uždavinius, kuriais siekiama telkti kaimo gyventojus, ugdyti jų gebėjimus veikti kartu bei stiprinti pasitikėjimą savo jėgomis. LEADER programos principas – partnerystė tarp įvairių vietos dalyvių ir iniciatyva „iš apačios į viršų“. Kaimo bendruomenės aktyviai įgyvendina VVG (vietos veiklos grupės) strategijas. – puikiai dera su kaimo bendruomenių funkcionavimo principais. Kaimo bendruomenės yra aktyviausios VVG (Vietos veiklos grupės) strategijų įgyvendintojos (Mačiulytė ir Dedeire, Prapiestienė 2013, 74).

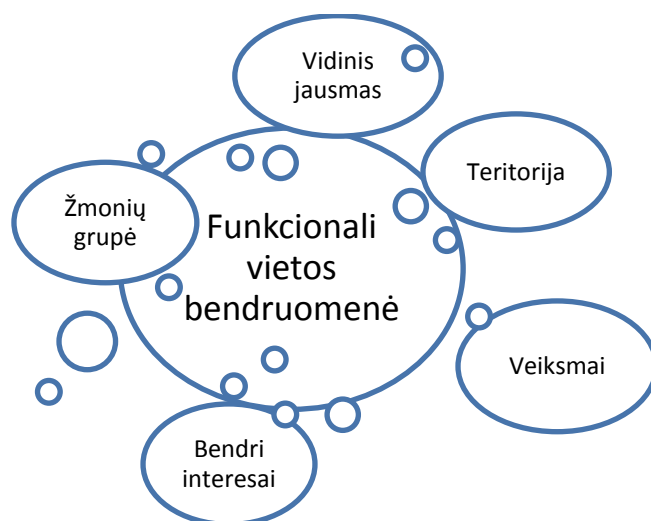
Kalbant apie bendruomenes, nevyriausybinės organizacijas, bendruomenių centrus ir visuomenines organizacijas ir jų įtraukimą į viešojo valdymo procesą pastebimos atsirandančios sąlygos atviresnės ir skaidresnės viešosios politikos įgyvendinimui. Labai svarbus dalyvavimo proceso prieinamumas bei informacijos prieinamumas, nuolatinė komunikacija tarp piliečių bei valdžios atstovų, visuomeninių organizacijų (Smalskys ir Šilinskytė 2016, 654).

Įvairių bendruomeninių veiklų formų aptarimas tikslingas analizuojant magistro baigiamojo darbo dalyką - bendruomeniškumo indekso nustatymą. Minėtos bendruomenių veiklos formos iliustruoja ir struktūrinę - funkcinę darbo paradigmą, tai patys smulkiausi, tačiau ne mažiau svarbūs struktūriniai elementai, kurie veikia solidariai ir siekia savanoriško bendruomenės narių įsitraukimo į valdymą, norų, siekių bei tikslų įgyvendinimą.

2.3 Funkcionali vietos bendruomenė

Darbo pradžioje buvo aptartos bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokos, savivaldos ir vietos bendruomenės apibrėžimai, tai suteikia tvirtą pagrindą toliau nagrinėti darbo problemą, aiškintis funkcionalios bendruomenės svarbą. Šiame skyrelyje, dėmesys bus skiriamas procesų vykstančių bendruomenėje ir sąlygojančių jos funkcionalumą išaiškinimui.

Lietuvoje funkcionalią vietos bendruomenę vienas pirmųjų pradėjo tyrinėti S. Nefas. Jis funkcionalią vietos bendruomenę aiškina kaip grupę žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje ir atliekančių tam tikrus veiksmus tos vietos labui, dėl ko atsiranda bendrų interesų ir vidinis jausmas, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei (Nefas 2008, 99).

7 pav. Funkcionali vietos bendruomenė pagal S. Nefą.

S. Nefas atkreipia dėmesį, kad Vakarų valstybėse funkcionali vietos bendruomenė siejama su pilietine visuomene. Pilietinės visuomenės pagrindas – piliečių pareigos, tikėjimas valstybe bei piliečių veikimas įvairiose asocijuotose gyvenamosios vietovės grupėse. Atsižvelgiant į tai, pagal profesorių, funkcionaliomis vietos bendruomenėmis, padedančiomis formuoti pilietinei visuomenei yra laikomos tos bendruomenės, kuriose įsikūrusios ne tik bendruomeninės organizacijos, bet kur bendruomenišką veiklą inicijuoja ir propaguoja formalios institucijos, pvz., mokykla, seniūnija, bažnyčia ir kt. taip pat įgyvendinamos socialinės, kultūrinės, ir kitos vietos savivaldų, ypač savarankiškų funkcijos (Nefas 2006, 87).

Apie pilietinę visuomenę rašo ir R. B. Denhardt. Jis išskiria mažesnių grupių, kurias galima vadinti pilietinėmis visuomenėmis svarbą ir tai, kad piliečiai gali įtraukti vienas kitą į sąveiką, bendravimą ir bendradarbiavimą, kas ne tik kuria bendruomenę, bet ir sudaro demokratijos esmę (Denhardt 2001, 248).

Bendruomenių funkcionalumui, veiksmingumui, aktyvinimui dėmesį skyrė K. Ališauskas ir kt. (2008), V. Pilipavičius (2012), S. Nefas, V. Smalskys, V. Šlapkauskas (2011), A. Valackienė ir E. Žalnieriūnienė (2015), V. Atkočiūnienė ir R. Vaišnoraite (2011).

V. Pilipavičius kalbėdamas apie bendruomeninio verslumo formavimą Lietuvos kaimo bendruomenėse atkreipia dėmesį į funkcinę organizaciją. Autoriaus manymu, asmeninių siekių orientavimas į būsimybės perspektyvas, kartų kaitą ir bendruomeninės veiklos plėtrą bendruomeniniam sambūriui suteikia galimybę funkcinę organizaciją kuri formuoja bendruomeninę savivaldą gyvenamojoje vietovėje (Pilipavičius 2012,)

Funkcionalią vietos bendruomenę, kaip vieną svarbiausių pilietinės visuomenės elementų, išskiria A. Valackienė ir E. Žalnieriūnienė. Pasak autorių, funkcionali vietos bendruomenė yra svarbiausias pilietinės visuomenės elementas, kuomet nuolatiniai vidinės ir išorinės regionų aplinkos veiksnių pokyčiai skatina regionų bendruomenes kartu su valdžios institucijomis ir kitomis suinteresuotomis grupėmis ieškoti veiksmingų būdų, kaip spręsti regiono vystymo problemas. Autorės teigia, kad bendradarbiavimu sąveikaujant pagrįstas valdymas priskiriamas sumaniajam viešajam valdymui, kuris leidžia užtikrinti krašto konkurencinį pranašumą. (Valackienė ir Žalnieriūnienė 2015, 33)

Funkcionalioje vietos bendruomenėje, veikla palaikoma aktyvinimu – siekimu pakeisti situaciją, bendrų žmonių asmeninių ir visuomeninių norų išaiškinimu. Aktyvinant bendruomenę didelis dėmesys skiriamas jos narių iniciatyvos stimuliacijai. Pagal K. Ališauską ir kt. aktyvinimas suprantamas kaip žmonių skatinimas bendromis jėgomis iškelti ir spręsti gyvenamosios aplinkos bei gyvenamosios problemas. Tai puikiai iliustruoja valdymą „iš apačios į viršų“, kuomet valdymo iniciatyva

suteikiama gyventojams ir jie siekia įgyvendinti savo poreikius (K.Ališauskas ir kt. 2008). Apie tai savo darbuose dėsto V. Atkočiūnienė ir R. Vaišnoraitė, kurios principą „iš apačios į viršų“ charakterizuoja iš kaimo kylančiomis iniciatyvomis, bendradarbiavimu, pilietiniu dalyvavimu bei vietos demokratija (Atkočiūnienė ir Vaišnoraitė 2011, 8).

Anot K.Ališausko ir kt. (2008) aktyvios bendruomenės rodo norą kažką veikti, bei siekia pagerinti esamas sąlygas, o pasyvios bendruomenės, atvirkščiai, siekia išlaikyti savo esamą padėtį ir sutinka būti kontroliuojamos. Taigi, remiantis šiuo požiūriu į aktyvią bendruomenę, pastebime esminį panašumą su jau anksčiau minėtu funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžimu – veiksmų atlikimą siekiant sukurti bendruomenės gerovę.

Pagal S. Nefą ir kt. savivaldybėje atliekami veiksmai, kurie formuoja bendruomeniškumą:

- vadybiniai veiksmai: vyksta BC (bendruomenių centrų) koordinaciniai pasitarimai, funkcijas sistemingai vertina vietos bendruomenių žmonės; savivaldybės darbuotojai įtraukia vietos bendruomenių žmones; skatina vietos bendruomenes parengti savo vietovės plėtros (strateginius) planus.
- juridiniai veiksmai: Savivaldybės administracijoje yra darbuotojas, koordinuojantis bendruomenių iniciatyvas; savivaldybės biudžete skiriamos lėšos vietos bendruomenių projektams; gyvenamosios vietovės atstovams, numatytiems savivaldos įstatyme, turi būti suteikiama daugiau teisių; seniūnas – vietos komiteto narys.
- vertybiniai veiksmai: seniūno (kaip bendruomenės lyderio) iniciatyvumas kuriant patariamąsias seniūnijų tarybas; savivaldybės politikų ir administracijos vadovų lankymasis vietos bendruomenių renginiuose ir jų veiklos skatinimas. (Nefas ir kt. 2011, 155).

Atliekant minėtuosius vadybinius, juridinius bei vertybinius veiksmus vietos bendruomenės funkcionalumas didėja.

S. Nefas, V. Staponienė ir G. Žilinskas išskiria lyderio svarbą funkcionalioje bendruomenėje. Savivaldžios (vietos) bendruomenės veikimas ypač priklauso nuo vietos valdžios (mero, seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, taip pat nuo vietos bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į atsakomybės prisiėmimą sprendžiant vietos problemas, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo lygio ir nuo praktinės sėkmės vietos bendruomenėje sprendžiant įvairias vietos problemas (Staponienė ir Žilinskas 2012, 124).

S. Nefas kalbėdamas apie Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiančius veiksmus išskyrė kriterijus, kuriais vietos bendruomenė gali būti apibrėžiama. Pasak S.Nefo, funkcionalioje bendruomenėje:

- yra lyderis (-iai);
- yra aktyvi piliečių grupė (formalus bendruomenės centras), kuri sistemingai renkasi į susirinkimus ir formuluoja bendruomenės poreikius;
- yra bent viena nevyriausybinė organizacija;
- veikia komunikacinė sistema;
- gilnamasi į dvasines vertybes, etnokultūrą, ir todėl sukuriama palanki terpė bendruomenės individui augti, tobulėti;
- vyksta individų, kaimynų, grupių, organizacijų tarpusavio sąveika;
- kuriama socialinė tvarka;
- individai pasitiki savimi ir savo kaimynais;
- realizuojami demokratijos principai. (Nefas 2008, 99)

Atsižvelgiant į išskirtus funkcionalios bendruomenės kriterijus, tikslinga aptarti kokia yra vietos valdžios (seniūnijos) įtaka bendruomenės funkcionavimui. S.Nefas atkreipia dėmesį į seniūnijos, kaip administracinio vietos valdžios padalinio vaidmenį vietos bendruomenių funkcionavime. Seniūnijos veikimas priklauso nuo vietos valdžios (ypatingai seniūno) požiūrio į valdymo decentralizavimą, bendruomenės neformalių lyderių požiūrio į vietos problemų sprendimus, vietos bendruomenės vietos politikos supratimo ir nuo praktinės sėkmės vietos bendruomenėje sprendžiant problemas. Taigi, veikianti ir aktyvi seniūnija yra arčiausiai žmonių, arčiausiai vietos bendruomenės ir užima svarbų vaidmenį vietos bendruomenių funkcionavime (Nefas 2009, 101-109).

Išnagrinėta medžiaga reikšminga darbo problemos aiškinimui, kadangi bendruomenės sąveikaudamos su kitomis institucijomis, aktyvindamos savo veiklas, kuria funkcionalią bendruomenę. Empiriniu tyrimu, išmatuodami bendruomeniškumo indeksą, numatome patikrinti šį teorinį teiginį. Funkcionalios vietos bendruomenės apibrėžimas bei reikšmės nustatymas įprasmina darbo paradigmą, nes esminė paradigmos ašis – visuomenės dalių integravimas ir funkcionalumas.

3. VEIKLOS MATAVIMAS VIEŠAJAME SEKTORIUJE

Šiame skyriuje aptariami matavimai viešajame sektoriuje. Veiklos matavimai vis populiarėja, tad tikslinga aptarti jų svarbą bei reikšmingumą, atsižvelgiant į darbo temą, tikslus bei empirinėje dalyje atliekamą bendruomeniškumo lygio matavimą. Magistrinio darbo tema nurodo bendruomeniškumo indeksą, kaip veiklos matavimo būdą, kuriuo bus matuojamas savivaldybės bendruomeniškumo lygis.

3.1. Veiklos matavimas savivaldybės lygmenyje

Veiklos matavimą siejant su veiklos efektyvumu ir veiksmingumu sieja T. Sudnickas. Jis veiklos matavimą remdamasis A. Neely (1995) bando apibrėžti ir pateikia šias mintis:

- Veiklos matavimas gali būti apibūdintas kaip veiksmo efektyvumo (efficiency) ir/ arba veiksmingumo (effectiveness) išreiškimo skaičiais procesas;
- Veiklos matas gali būti apibūdintas kaip rodiklis kvantifikuojantis veiksmo efektyvumą (efficiency) ir/arba veiksmingumą (effectiveness);
- Veiklos matavimo sistema gali būti apibrėžta kaip rodiklių rinkinys, naudojamas efektyvumui (efficiency) ir/arba veiksmingumui (effectiveness) kvantifikuoti (Sudnickas, 2008, p. 18).

Veiklos vertinimo svarba didėja, daugėja tyrimų šioje srityje. Apie tai savo straipsniuose užsimena J. Dvorak ir J. Rudžionienė (2013), S. Puškorius (2010). Anot J. Dvorak ir J. Rudžionienės vertinimo tyrimai Lietuvoje bei naujausiose ES valstybėse narėse yra formavimosi stadijos, nes tyrimai šia tema pradeda populiarėti akademinuose darbuose. Vyrauja studijos, nagrinėjančios programų ir projektų vertinimą, pasirinkto vertinimo modelio taikymo nagrinėjamam atvejui tyrimai ir kiti darbai, kurie apima vertinimo sistemai reikšmingus aspektus – įrodymų panaudojimą, matavimą, stebėseną (Dvorak ir Rudžionienė 2013, 44).

S. Puškorius teigdamas, kad veiklos matavimų svarba sparčiai didėja bando atrasti šio reiškinio priežastis. Kaip svarbiausias išskiria šias:

- valdymas tampa vis sudėtingesnis, reikalaujantis adekvačių veiksmų ir pagrįstų sprendimų;

- vis labiau ima stokoti įvairių išteklių;
- poreikis didinti veiklos ekonomiškumą, efektyvumą ir veiksmingumą;
- siekiai didinti priimamų sprendimų skaidrumą;
- visuomenės spaudimas gerinti paslaugų ir prekių kokybę;
- noras suvokti valstybinių institucijų veiksmų pagrįstumą ir tikslingumą;
- korupcinių reiškinių prevencija;
- augantys reikalavimai atsakingumui ir objektyviai atskaitomybei politikams, organizacijų vadovams, įvairaus lygmens valdymo institucijoms;
- didėjantis poreikis visą veiklą orientuoti į rezultatus;
- siekis mažinti valdymo išlaidas;
- poreikis tobulinti valdymo struktūras, teisingai nustatyti ir paskirstyti funkcijas, atsakomybę ir išteklius bei spręsti kitas valdymo efektyvumo optimizavimo problemas (Puškorius 2010, 7-8).

Nuo paprastų rodiklių sistemų pereinama prie sudėtingų, kuriose matuojami ne tik rezultatai ar įvertinama esama momentinė padėtis, bet ir diagnozuojamas pasirengimas ateities veiklai (Sudnickas 2008, 17).

Organizacijos, taikydamos tinkamus matavimo metodus, gali tikėtis lengviau pasiekti užsibrėžtų tikslų. Matavimas pateikia tikrąją organizacijos padėtį, ką ir kaip reikia koreguoti, stebėti, keisti ir t.t. Veiklos matavimai - svarbus informacijos šaltinis ir leidžia priimti pagrįstesnius sprendimus, tinkamai įvertinti nustatytus prioritetus, žinoti kokius rodiklius reikia gerinti (Puškorius 2010, 8).

S. Puškorius apžvelgdamas veiklos matavimų viešajame sektoriuje raidą ir tendencijas cituoja Poisterio (Poister 2003, 10) išskirtas veiklos matavimų taikymo sritis. Veiklos matavimų taikymas gali būti: atliekant monitoringą ir rengiant pranešimus, sudarant strateginius planus, tvarkant finansus ir biudžetą, taikant programinį valdymą, analizuojant programų rezultatus, atliekant veiklos vadybą, tobulinant kokybės ir procesų valdymą, taikant kontraktinį valdymą, atliekant išorinius palyginimus, bendraujant su visuomene (žr. 8 pav.).

Veiklos matavimų taikymas	Atliekant monitoringą ir rengiant pranešimus;
	Sudarant strateginius planus;
	Tvarkant finansus ir biudžetą;
	Taikant programinį valdymą;
	Analizuojant programų rezultatus;
	Atliekant veiklos vadybą;
	Tobulinant kokybės ir procesų valdymą;
	Taikant kontraktinį valdymą;
	Atliekant išorinius palyginimus;
	Bendraujant su visuomene

8 pav. Veiklos matavimų taikymas pagal T.H. Poisterį.

Autorius šias sritis papildo kitomis, taip pat ne mažiau svarbiomis, susijusiomis su: veiklos auditu; savianalize; kitais valdymo ciklo elementais, tokiais kaip: sprendimų pagrįstumo analizė; planavimas apskritai (operatyvinis ir taktinis planavimas), o ne tik strateginis planavimas, organizavimas, vadovavimas, aprėpiantis planuojamų rezultatų pasiekimų eigą ir tarpinį pasirinktų rodiklių vertinimą; motyvavimas, turintis numatyti, kaip reikia skatinti (kokiais rodikliais reikia vadovautis, kad vykdytojai geriau siektų nustatytų tikslų, kas ir kaip vertinama atliekant einamąją kontrolę) (Puškorius 2010, 10).

Pasak I. Segalovičienės vertinimo veikla šiuolaikinio viešojo valdymo funkcijų ašyje užima reikšmingą vietą, nes vis didesnis dėmesys skiriamas vykdomosios viešosios politikos veiksmingumui ir viešojo sektoriaus už pinigus kuriamai vertei (Segalovičienė 2011, 437).

Apie tai, kad nėra vieno visuotinai priimtino vertinimo modelio ar sistemos moksliniuose straipsniuose atkreipia dėmesį I. Segalovičienė (2011) ir A. Sližytė (2009). Autorių manymu, mokslinėje literatūroje pateikta daug požiūrių į veiklos vertinimą, daug ir įvairių vertinimo modelių ir priemonių. Taigi, veiklos vertinimo modelis, atsižvelgiant į organizacijų gausą, kurios skirtingos tiek dydžiu, tiek veiklos pobūdžiu, kiekvienos organizacijos veiklos vertinimo sistemos pasirinkimas turi būti suprantamas kaip individualus sistemos formavimas kiekvienai organizacijai (Sližytė 2009, 10).

A. Tumėnas veiklos matavimą apibrėžia kaip kiekybinį – kokybinį išeišgos ir išdavų matavimą (Tumėnas 2010, 3). Norint išmatuoti veiklą, kokį nors pasiekimą, reikia sukurti vieningą pasiekimų matavimo sistemą ir turėti rezultatyvumo sampratą. Tokie standartai neturėtų būti painiojami su pagalbinais standartais padedančiais valdyti veiklos matavimo sistemą (Tumėnas 2010, 103).

Veiklos matavimai tikslingi viešajame sektoriuje, tuomet įgyvendinami piliečių lūkesčiai dėl efektyvesnio valdymo. S. Nefas siūlo veiklą matuoti identifikuojant bendruomeniškumo formavimosi komponentus (Nefas 2013, 103).

Egzistuojantys, rodikliai, kurie išreiškiami kiekybine prasme, jų sistema leidžia matuoti savivaldybės veiklą. Siekiant nešališko ir teisingo veiklos matavimo rezultato, tikslinga realius rodiklius lyginti su idealaus modelio rodikliais. Magistro darbo tema nusako veiklos matavimo būdą – bendruomeniškumo indekso nustatymą, taip pat turintį idealaus modelio rezultatus skaitine išraiška. Bendruomeniškumo indeksą toliau aptarsime sekančiame skyrelyje.

3.2 Savivaldybės bendruomeniškumo matavimas

Savivaldybės bendruomenių plėtros vertinimui rekomenduojama nustatyti bendruomeniškumo indeksą, kuriuo apibūdinami svarbūs bendruomeniškumo formavimo veiksniai.

Kalbant apie Naujajame viešajame valdyme vykstančius procesus išskiriama viešųjų institucijų veiklos kokybė, efektyvumas, produktyvumas. Tai įvertinti leidžia sisteminės veiklos indeksai, kurie vertinimui suteikia objektyvumo (Bučinskas ir Raipa, Giedraitytė 2012, 7).

Pagal S. Nefą, savivaldybės bendruomeniškumo indeksas, tai savivaldybėje egzistuojančių rodiklių sistema išreikšta kiekybine išraiška, kurių reikšmei kintant lyginami realūs rodikliai su idealaus modelio (Nefas 2010, 2).

R. Krankalis ir R. Anzelytė aptardami darnų vystymąsi kaimiškosiose savivaldybėse remiasi S. Nefo pateikta metodika ir akcentuoja bendruomeniškumo indekso veikimą. Bendruomeniškumo indeksas įvertina savivaldybės taryboje, administracijoje su bendruomeniškumo plėtojimu susijusių klausimų svarstymo dažnumą; struktūras, kurių funkcijos susijusios su bendruomeniškumo formavimu (pvz., konsultaciniai pasitarimai, „apskritas stalas“, tarybos komitetas ar komisija); NVO, bendruomenių centrų savivaldybės skiriamus finansus bei jų gaunamas lėšas iš tarptautinių fondų, kt. šaltinių; savivaldybėje veikiančių organizacijų kiekį 1000 gyventojų, narių skaitlingumą; organizuojamų renginių vietos bendruomenei kiekį (Krankalis ir Anzelytė 2013, 44).

S. Nefas pateikė savivaldybės bendruomeniškumo indekso klausimyną, kurį sudaro šie klausimai:

1. Savivaldybės tarybos posėdžiuose svarstomi klausimai, susiję su bendruomeniškumo formavimu.
2. Savivaldybės taryboje, administracijoje yra struktūros, kurių funkcijos yra susijusios su bendruomeniškumo formavimu.
3. Bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti yra skiriami finansai.
4. Savivaldybės teritorijoje veikia NVO, BC (bendruomenių centrai) ir kitos piliečių formalios grupės.
5. Savivaldybės NVO, BC narių skaitlingumas.
6. Sprendimų, įsakymų projektų NVO, BC ir kitos piliečių grupės per 1metus pateikia.
7. BC, NVO pritrauktos lėšos iš tarptautinių fondų, filantropų vienam gyventojui per metus.
8. Renginių, organizuojamų BC ir NVO vietos bendruomenei per metus skaičius.
9. Savivaldybėje yra darbo su formaliomis ir neformaliomis grupėmis sistema (Nefas 2017).

Bendruomeniškumo indeksą galima pamatuoti ne tik savivaldybėje, bet ir mažesnėje struktūrinėje valdymo dalyje – seniūnijoje, tai aktualu magistrui, nes vienas iš darbo uždavinių – bendruomeniškumo lygio nustatymas seniūnijoje. Adaptuoti bei pritaikyti savivaldybės indekso klausimai seniūnijos specifikai, tinkami matuoti bendruomeniškumo lygį. Jis matuojamas pasitelkiant indekso klausimus ir įvertinant esamą seniūnijos situaciją bendruomeniškumo aspektu. Verta prisiminti anksčiau minėtas S. Nefo funkcionalios bendruomenės ypatybes (lyderio buvimas, aktyvi piliečių grupė, nevyriausybių organizacijų skaitlingumas, vietos gyventojų ir organizacijų sąveika ir t.t. (Nefas 2008, 99)) kurios persipina bendruomeniškumo indekso klausimyne, tad priartėjame prie darbe iškelto problemos – „*bendruomenės funkcionalumas didina bendruomeniškumo indeksą*“.

S. Nefo pateikiamas seniūnijai pritaikytas klausimynas:

1. Seniūnijos tarybos (seniūnaičių sueigos) posėdžiuose svarstomi klausimai susiję su bendruomeniškumo formavimu.
 - a. vieną kartą per metus - silpnas.
 - b. du kartus per metus - vidutiniškas.
 - c. tris kartus per metus - geras.
 - d. keturis ir daugiau kartų - puikus.
2. Seniūnijos bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti yra gaunami finansai iš savivaldybės.
 - a. iki 0,1% savivaldybės biudžeto - silpnas.
 - b. iki 0,5% savivaldybės biudžeto - vidutiniškas.
 - c. iki 1 % savivaldybės biudžeto - geras.

- d. daugiau kaip 1 % savivaldybės biudžeto - puikus.
3. Seniūnijos bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti yra gaunami finansai iš vyriausybės programų.
 - a. iki 0,1% savivaldybės biudžeto - silpnas.
 - b. iki 0,5% savivaldybės biudžeto – vidutiniškas.
 - c. iki 1 % savivaldybės biudžeto – geras.
 - d. daugiau kaip 1 % savivaldybės biudžeto – puikus.
 4. Seniūnijos teritorijoje veikia NVO, BC (bendruomenių centrai) ir kitos piliečių formalios grupės.
 - a. vienas formalus judėjimas - silpnas.
 - b. 2-3 formalūs judėjimai - vidutiniškas.
 - c. 4-5 formalūs judėjimai - geras.
 - d. šeši ir daugiau formalių judėjimų - puikus.
 5. BC, NVO pritrauktos lėšos į seniūniją iš tarptautinių fondų, filantropų 1 gyventojui per metus.
 - a. iki 100 eurų - silpnas.
 - b. 100 - 500 eurų - vidutiniškas.
 - c. 600 - 1000 eurų - geras.
 - d. 1000 eurų ir daugiau - puikus.
 6. Renginių, organizuojamų BC ir NVO vietos bendruomenei per metus skaičius.
 - a. iki 3 - silpnas.
 - b. 4-7 - vidutiniškas.
 - c. 8-10 - geras.
 - d. 10- ir daugiau - puikus.
 7. Seniūnija, kaip bendruomenė, turi aiškiai suformuluotus tikslus ir uždavinius kuriuos svarsto/renkasi jų aptarimui.
 - a. nesvarsto - silpnas.
 - b. vieną sykį metuose - vidutiniškas.
 - c. 2-3 sykius metuose - geras.
 - d. daugiau kaip tris sykius – puikus.
 8. Savanoriškoje veikloje dalyvauja (bent sykį per metus) seniūnijos gyventojų.
 - a. iki 5%- silpnas.
 - b. iki 10% - vidutiniškas.
 - c. iki 20% - geras.
 - d. iki 50% - puikus.

9. Skaičiuojamos savanoriško darbo valandos ir aktyviausių 10 seniūnijos gyventojų per metus savanoriauja:
- iki 100 val. – silpnas.
 - nuo 100 iki 300 val. – vidutiniškas.
 - nuo 200 iki 500 val. – geras.
 - daugiau kaip 500 val. – puikus.
10. Gyventojų apklausų per metus surengta.
- 1 – silpnas.
 - nuo 2 iki 4 – vidutiniškas.
 - nuo 5 iki 7 – geras.
 - nuo 8 ir daugiau – puikus.

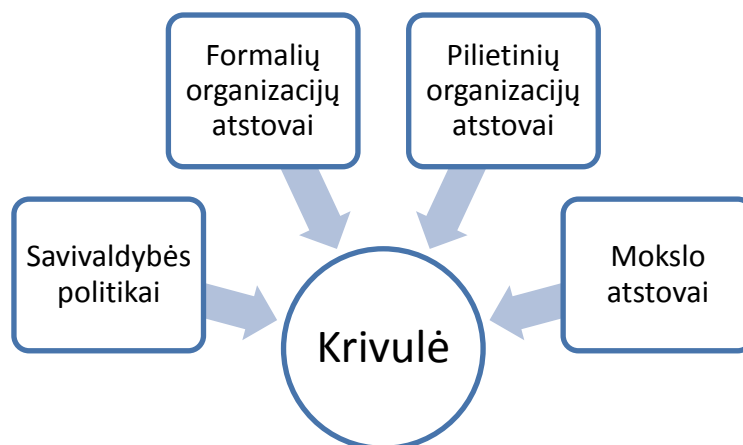
Įvertinus kiekybinius rodiklius pagal klausimus, gaunamas bendruomeniškumo lygis, kuris gali būti išreikštas skaitine išraiška.

Bendruomeniškumo vertinimo skalė:

- Nuo 1 iki 9 balų – silpnas bendruomeniškumas.
- Nuo 10 iki 18 balų – vidutiniškas bendruomeniškumas.
- Nuo 19 iki 27 balų – geras bendruomeniškumas.
- Nuo 28 iki 36 balų – puikus bendruomeniškumas (Nefas 2013, 101).

Seniūnijos seniūnas bendruomeniškumo indekso nustatymui sudaro krivulę, (žr. 9 pav.) kuri susideda iš:

- maždaug 3 savivaldybės politikų (jei gyvena seniūnijoje; jei yra daugiau tai turi atstovauti skirtingoms politinėms partijoms ir bent vienas iš opozicinės partijos); ir savivaldybės administracijos atstovų (seniūnijos darbuotojai);
- maždaug 3 seniūnijoje esančių formalių organizacijų atstovų (bažnyčia, mokykla, kultūros namai, policijos įgaliotinis ir t.t.)
- maždaug 3 seniūnijos pilietinių organizacijų atstovų (bendruomenių centrai, NVO, seniūnaitijos ir kt.);
- bent 1 mokslo atstovo (iš seniūnijos kilęs ar ryšių turintis bakalauras, magistras, studijuojantis socialinius mokslus, galintis atlikti Krivulės organizacinį darbą) (Nefas 2017).

9 pav. Seniūnijos bendruomeniškumo indekso krivulės sudėtis.

Taigi, pasitelkus kiekybinius rodiklius, kuriuos įvertinus, gaunamas bendruomeniškumo indeksas, suteikiama galimybė objektyviai vertinti savivaldybės veiklą, suteikiamos galimybės suformuluoti tikslas rekomendacijas, nurodant kuriose veiklos srityse savivaldybė skiria nepakankamai dėmesio bendruomenės funkcionalumui formuoti. Galima teigti, kad indekso pritaikomumas siekiant matuoti savivaldybės veiklą, formuojant bendruomeniškumo politiką, yra tikslingas ir reikalingas.

Išanalizavus bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokas, veiksnius lemiančius bendruomeniškumą, savivaldybės, seniūnijos ir kitų bendruomenės veiklos formų ypatumus, apžvelgus veiklos matavimų svarbą ir pritačius bendruomeniškumo indekso metodiką, sudaromas tvirtas teorinis pagrindas empirinio tyrimo atlikimui.

4. DARBO METODAI IR TYRIMO ANALIZĖ

Šiame skyriuje pateikiami darbo metodai, kuriais remiantis atliekamas bendruomeniškumo indekso lygio matavimas seniūnijoje. Atliekama gautų tyrimo rezultatų analizė. Pateikiamos tyrimo išvados.

4.1 Darbo metodai

1. Mokslinės literatūros analizė. Anot V. Žydžiūnaitės literatūros analizė įgalina tyrėją atskleisti, kokios žinios apie problemą, kurią nori tirti, jau publikuotos, leidžia apibrėžti, kuo vykdoma studija skirsis nuo egzistuojančių darbų, ir kokiomis naujomis žiniomis pasipildys konkreti mokslo sritis. Tai sudaro galimybę darbo autoriui konceptualizuoti planuojamo tyrimo rėmą (Žydžiūnaitė 2007, 72). Metodas naudojamas pateikiant bendruomenės ir bendruomeniškumo sampratą, savivaldybės, kaip vietos bendruomenės savitumą, bendruomenės veikimo formas, aptariant funkcionalią vietos bendruomenę bei išskiriant veiklos matavimų aktualumą. Magistro baigiamajame darbe atlikus mokslinės literatūros analizę pasinaudojant bendruomeniškumo indeksu matuojamas bendruomeniškumo lygis seniūnijoje.
2. Sintezės metodas. Pasak R. Tidikio, sintezės procese sudėtiniai reiškinio elementai sujungiami į visumą, sistemą nustatant jų bendras savybes ir santykius. Sintezė, besiremianti analizės duomenimis, užbaigia įrodymą ir pavaizduoja, kaip iš anksčiau nustatytų tvirtinimų išplaukia įrodymas (Tidikis 2003, 437). Magistro baigiamajame darbe apžvelgiami įvairių autorių požiūriai į bendruomenę, bendruomeniškumą, vietos bendruomenę, veiklos matavimus. Tai naudinga rengiantis tyrimui bei padeda atskleisti esminius pagrindinių sąvokų bruožus.
3. Apibendrinimo metodas. Anot R. Tidikio apibendrinimo metodas yra svarbus moksliniuose darbuose, kai nagrinėjamu klausimu apibendrinama naudota literatūra, gauti empiriniai tyrimo duomenys, kai pabaigoje daromos galutinės išvados, formuluojami pagrindiniai viso darbo tyrimo teiginiai (Tidikis 2003, 387). Darbe šis metodas naudojamas tyrimo rezultatams bei literatūros analizei apibendrinti.
4. Logografinis metodas atliekamas duomenis perteikiant vaizdinių priemonių pagalba. Metodas naudojamas magistro baigiamajame darbe remiantis R. Prakapu ir T. Butvilu. Anot jų, logografija - tai vaizdinės priemonės, kuriomis galima išsamiau susipažinti ir suprasti

mokslinio tyrimo logiką ir metodologiją. (Prakapas ir Butvilas 2011, 5). Šiame darbe išdėstyta teorinė bei tyrimo medžiaga pasitelkiant vaizdines priemones – lenteles, schemas.

5. Ekspertų kokybinė apklausa (struktūrizuoto interviu metodas). Ekspertų interviu svarbą R. Tidikis pažymi tuo, kad tyrėjas gali gauti maksimalią ir detalią informaciją apie tiriamą problemą (Tidikis 2003, 467). B. Bitinas akcentuoja tai, kad struktūrizuotiems interviu būdingi tam tikro laipsnio formalizavimai, kuomet iš anksto numatomi visi arba dalis klausimų (Bitinas 2008, 294). Ekspertai tokie asmenys, kurie dėl savo profesinės ir gyvenimo patirties turi didžiausią kompetenciją ir patikimiausią bei pakankamai išsamią informaciją apie tiriamą problemą (Tidikis 2003, 467). Anot R. Tidikio, ekspertų grupė sudaroma iš 5 – 7 žmonių, kurie užtikrina gautos informacijos išsamumą ir patikimumą (Tidikis 2003, 515). Šiame darbe, atsižvelgiant į seniūnijos specifiką sudaroma krivulė, kuriai pateikiami klausimai leidžiantys nustatyti bendruomeniškumo lygį.

4.2 Empirinio tyrimo metodologija

Magistro baigiamajame darbe siekiant įvertinti bendruomeniškumo lygį Dubingių seniūnijoje buvo naudojama S. Nefo parengta seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo metodika.

Tyrimo vieta - Dubingių seniūnija.

Tyrimo laikas - 2018 metų vasario – kovo mėnesiai.

Tyrimo tikslas – išmatuoti bendruomeniškumo lygį Dubingių seniūnijoje naudojant S.Nefo parengtą bendruomeniškumo indekso klausimyną.

Tyrimo uždaviniai:

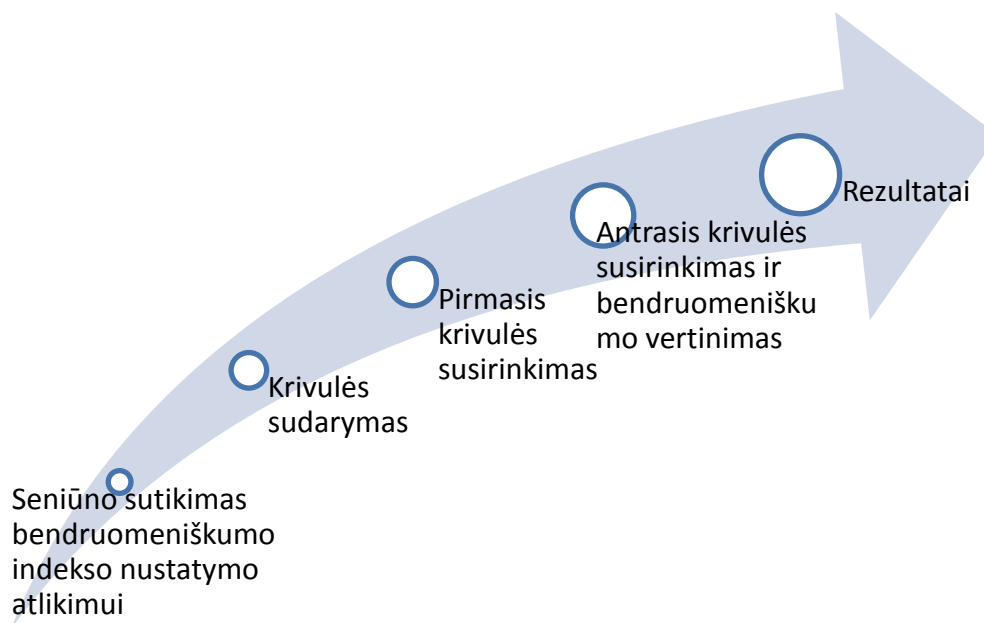
1. Gauti sutikimą iš Dubingių seniūnijos seniūno atlikti tyrimą ir sudaryti Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo krivulę.
2. Dalyvauti krivulės susirinkimuose, apibendrinti informaciją nusatant bendruomeniškumo lygį.
3. Palyginti gautuosius empirinio tyrimo rezultatus su anksčiau vykusiais tyrimais bei pateikti rekomendacijas

Tyrimo imtis – Anot R.Tidikio, ekspertų grupę sudaro 5-7 žmonės, kurie užtikrina gaunamos informacijos išsamumą ir patikimumą (Tidikis 2003, 515). Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo indekso krivulė, Dubingių seniūnijos seniūno Kęstučio Kaminsko iniciatyva buvo sudaryta iš šešių asmenų:

1. Kęstutis Kaminskas – Dubingių seniūnijos seniūnas
2. Jurgita Kalinauskienė – bendruomenės centro pirmininkė

3. Janina Bakienė – bendruomenės centro atstovė
4. Juozas Lukša – seniūnaitis
5. Renata Mažeikytė – Čėponienė – renginių organizatorė
6. Laura Liobienė – magistrantė.

Tyrimo eiga. Buvo organizuojami du krivulės susirinkimai. Vadovauti bendruomeniškumo indekso nustatymo krivulei išrinktas Dubingių seniūnas Kęstutis Kaminskas, susirinkimo sekretore – magistrantė Laura Liobienė. Pirmojo susirinkimo metu krivulės nariai aptarė bendruomeniškumo indekso klausimyną, vertinimo kriterijus bei pasiskirstė darbais duomenų surinkimui. Antrojo krivulės susirinkimo metu aptarti surinkti duomenys skirti nustatyti bendruomeniškumo lygį, diskutuota ir bendru sutarimu atsakyta į klausimyną. Nustatytas Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo lygis, surašytas krivulės susirinkimo protokolas. Tyrimo eiga vaizduojama 10 pav.

10 pav. Tyrimo eiga pagal S. Nefo metodologiją.

Tyrimo etika. Tyrimas buvo atliktas laikantis mokslinių tyrimų etikos principų. Klausimynas buvo suderintas tiek su darbo vadovu tiek su ekspertais, kurie sutiko dalyvauti krivulės susirinkime. Susirinkimo dalyviams buvo informuota, kad jų atsakymai bei tyrimo rezultatai bus naudojami moksliniais tikslais. Po ekspertų apklausos buvo padėkota už atsakymus bei pasidomėta ar ekspertai norėtų susipažinti su tyrimo išvadomis bei rekomendacijomis.

4.3 Tyrimo rezultatai

Bendruomeniškumo indekso nustatymo tyrimas atliekamas analizuojant 2017 metų ataskaitas, vykusių renginius, finansinius duomenis. Šie duomenys reikalingi norint įvertinti bendruomeniškumo lygį Dubingių seniūnijoje pagal indekso klausimyną.

Atsižvelgiant į bendruomeniškumo indekso klausimyną, pateikiami seniūnijoje gauti rezultatai:

1. **Seniūnijos tarybos (seniūnaičių sueigos) posėdžiuose svarstomi klausimai susiję su bendruomeniškumo formavimu.** Krivulė nutarė, kad seniūnaičių posėdžiuose 2017 metais buvo svarstomi trys klausimai susiję su bendruomeniškumo formavimu, pagal indeksą – tai geras bendruomeniškumo indekso lygis, skiriami 3 balai.
2. **Seniūnijos bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti yra gaunami finansai iš savivaldybės.** Krivulė atsižvelgdama į narių pateiktus duomenis nustatė, kad bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti gaunami finansai sudaro iki 0,1% savivaldybės biudžeto, pagal indeksą – tai silpnas lygis, skiriamas 1 balas.
3. **Seniūnijos bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti yra gaunami finansai iš vyriausybės programų.** Krivulė nustatė, kad bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti gaunami finansai iš vyriausybės programų sudaro iki 0,1% savivaldybės biudžeto, pagal indeksą – tai silpnas lygis, skiriamas 1 balas.
4. **Seniūnijos teritorijoje veikia NVO, BC (bendruomenių centrai) ir kitos piliečių formalios grupės.** Krivulė, pateikė informaciją, jog Dubingių seniūnijoje veikia du bendruomenių centrai bei keturios visuomeninės organizacijos, pagal indeksą – tai puikus lygis, skiriami 4 balai.
5. **BC, NVO pritrauktos lėšos į seniūniją iš tarptautinių fondų, filantropų, sponsorų 1 gyventojui per metus.** Krivulės nariai, apskaičiavę gautas lėšas įvertino, kad vienam gyventojui tenka 268 eur. Tai priskiriama vidutiniškam indekso lygiui ir skiriami 2 balai.
6. **Renginių, organizuojamų BC ir NVO vietos bendruomenei per metus skaičius.** Krivulės nariai pateikė duomenis apie 2017 metais vykusių renginius Dubingių seniūnijoje. Seniūnijoje gausu renginių, kuriuos organizuoja tiek bendruomenių centrai, tiek ir viešosios organizacijos. Šeštajam klausimui skiriamas puikus įvertinimas ir 4 indekso balai.
7. **Seniūnija, kaip bendruomenė, turi aiškiai suformuluotus tikslus ir uždavinius kuriuos svarsto/renkasi jų aptarimui.** Krivulė nusprendė, kad seniūnija, kaip bendruomenė savo tikslų ir uždavinių aptarimo klausimais renkasi 2-3 kartus per metus. Vertinama 3 bendruomeniškumo indekso balais.
8. **Savanoriškoje veikloje dalyvauja (bent sykį per metus) seniūnijos gyventojų.** Remdamasi turimais duomenimis, krivulė nustatė, kad bent sykį per metus įvairiuose seniūnijoje

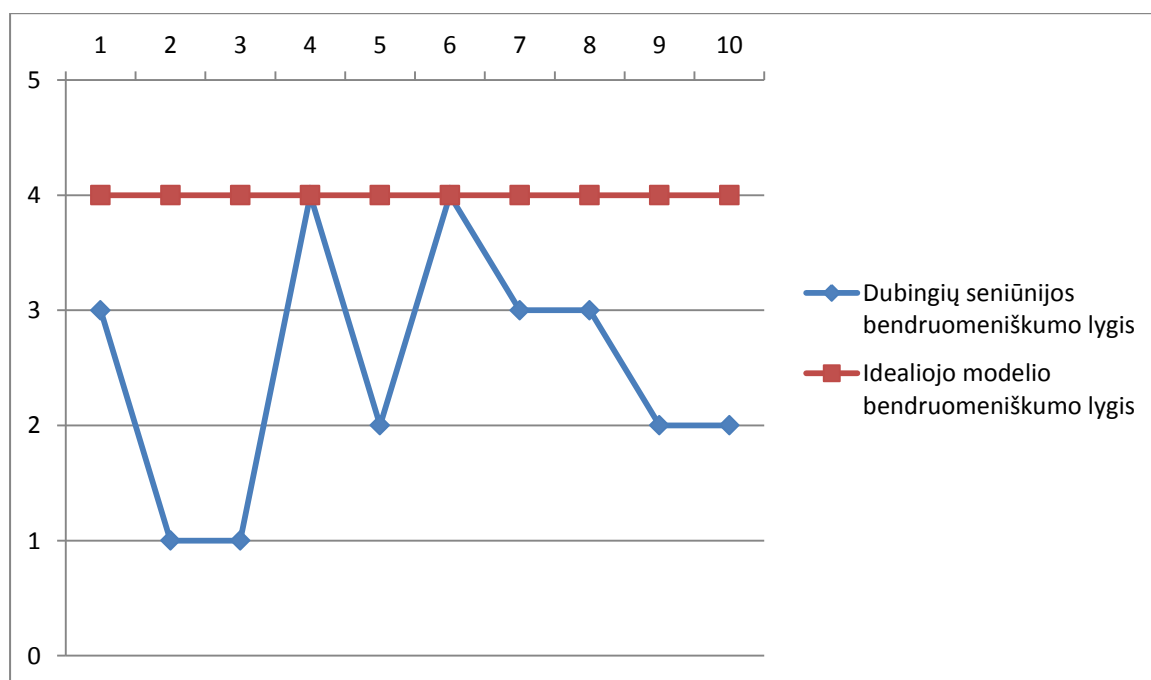
organizuojamuose renginiuose, sporto šventėse, talkose, bažnyčios atstatymo darbuose savanoriauja ~15% seniūnijos gyventojų. Bendruomeniškumo indeksui skyrė 3 balus.

9. Skaičiuojamos savanoriško darbo valandos ir aktyviausių 10 seniūnijos gyventojų per metus savanoriauja. Krivulė susirinkimo metu išsiaiškino ir sutarė, kad aktyviausi 10 seniūnijos gyventojų per metus savanoriauja 130 – 150 valandų. Bendruomeniškumo indeksas vertinamas 2 balais.

10. Gyventojų apklausų per metus surengta. Krivulė nustatė, kad seniūnijoje vykdytos 2 gyventojų apklausos. Bendruomeniškumo indeksas 2 balai.

Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo krivulei įvertinus indekso klausimyną, susumavus gautus balus ir apskaičiavus galutinį rezultatą bendruomeniškumo lygis vertinamas 25 balais (1 klausimas/3 balai + 2 klausimas/ 1 balas + 3 klausimas/ 1 balas + 4 klausimas/ 4 balai + 5 klausimas/ 2 balai + 6 klausimas/ 4 balai + 7 klausimas/ 3 balai + 8 klausimas/ 3 balai + 9 klausimas/ 2 balai + 10 klausimas/ 2 balai). Pagal bendruomeniškumo indekso nustatymo metodiką tai vertinama geru bendruomeniškumo lygiu.

Vertinant bendruomeniškumo lygį, gautasis Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo indekso rezultatas lyginamas su idealiuoju bendruomeniškumo rodikliu. Idealiuoju atveju, visi bendruomeniškumo indekso klausimai vertinami maksimaliai - 4 balais. Dubingių seniūnijos ir idealiojo bendruomeniškumo modelio palyginimas vaizduojamas 11 pav.

11 pav. Dubingių seniūnijos ir idealiojo modelio bendruomeniškumo lygiai.

Apžvelgus bendrus Dubingių seniūnijos ir idealiojo bendruomeniškumo indekso klausimyno rezultatus matyti, kad dvejuose klausimuose seniūnija surinko tik po vieną balą. Šie klausimai susiję su finansine padėtimi ir bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti gaunamais finansais iš savivaldybės bei vyriausybės programų. Tiek Dubingių seniūnijos seniūnas, tiek krivulės nariai visuotinai sutarė, kad bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti yra gaunamas minimalus finansavimas. Sudaryta krivulė du klausimus taip pat įvertino aukščiausiais balais, krivulės narių manymu, klausimai apie seniūnijoje veikiančias NVO, bendruomenių centrus ir kitas formalias piliečių grupes bei renginių organizuojamų bendruomenei per metus skaičius siekia idealųjį rodiklį ir vertinami puikiai.

Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo krivulė nustatė, kad Dubingių seniūnijos indekso įverčių suma lygi 25 balams iš 40 – ies galimų, tai vertinama geru bendruomeniškumu. Krivulės nariai, sutiko su rezultatais ir atkreipė dėmesį į silpnąsias vietas, kurios ateityje turėtų būti tobulintinos.

Apibendrinant empirinio tyrimo rezultatus, galima teigti, kad S. Nefo seniūnijoms pritaikyta bendruomeniškumo indekso matavimo metodika tikslingai panaudota bendruomeniškumo lygio matavimui ir išryškino esamą realią situaciją.

Empirinio tyrimo išvados:

1. Dubingių seniūnijos seniūnas sutiko atlikti bendruomeniškumo indekso nustatymą seniūnijoje bei sudarė bendruomeniškumo indekso nustatymo krivulę atsižvelgdamas į seniūnijos dydį bei specifiką.
2. Krivulės nariai pasiruošė bendruomeniškumo indekso nustatymui, buvo surinkta reikiama informacija; diskusijų metu prieita prie vieningų sprendimų.
3. Praktiškai panaudojant bendruomeniškumo indekso matavimo metodiką buvo pamatuotas ir įvertintas Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo lygis. Atsižvelgiant į surinktus 25 balus, gautieji rezultatai leido nustatyti gerą bendruomeniškumo lygį seniūnijoje.

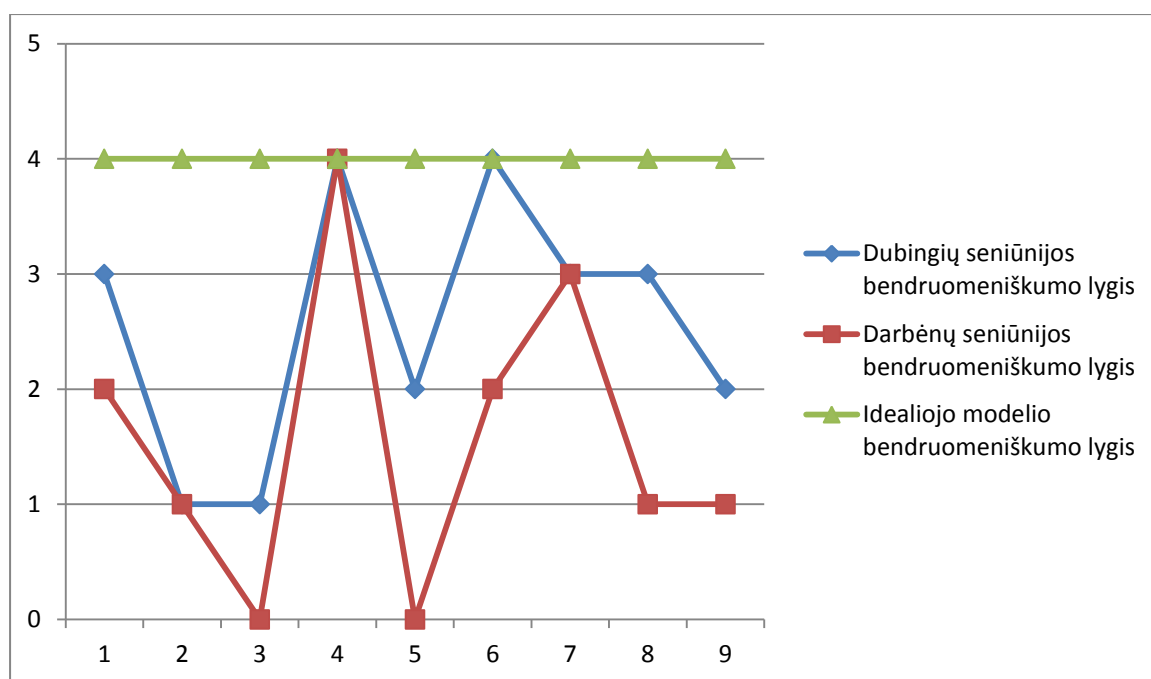
4.5 Diskusijos

Siekiant išsamaus tyrimo, tikslinga bendruomeniškumo indekso matavimo rezultatus Dubingių seniūnijoje palyginti su anksčiau vykusiais. 2015 m. magistrantė Julita Knietaitė pagal S. Nefo bendruomeniškumo indekso nustatymo metodiką atliko Kretingos rajono Darbėnų seniūnijos bendruomeniškumo įvertinimą.

J. Knietaitės parengta tyrimo metodika bei siekiai artimi šio magistro baigiamojo darbo autorės tikslams, kadangi abiejų tyrimų esminė ašis – bendruomeniškumo indekso nustatymas seniūnijoje. Darbėnų seniūnijoje buvo suburta bendruomeniškumo indekso nustatymo krivulė, susidedanti iš aštuonių narių (bendruomenės pirmininkų, seniūnaičių, savivaldybės atstovo, nevyriausybinių organizacijos atstovo, religinės bendruomenės atstovo, bendruomenės nario) (Knietaitė 2015, 42). Atitinkamai Dubingių seniūnijos krivulė sudaryta iš šešių narių. Anot, S. Nefo parengtos metodikos krivulės narių skaičius gali nežymiai skirtis atsižvelgiant į seniūnijos specifiką.

Darbėnų ir Dubingių seniūnijose atliekamo tyrimo metu buvo laikomasi metodologijos, surengti du krivulės susirinkimai. Pirmajame aptarti bendruomeniškumo indekso vertinimo kriterijai, pasiskirstyta klausimais, kuriems reikia papildomos informacijos siekiant įvertinti bendruomeniškumo lygį. Antruosiuose susirinkimuose įvertinti bendruomeniškumo indekso klausimai, krivulės remdamosi turima informacija, bendromis diskusijomis skyrė balus. Balai susumuoti, įvertintas bendruomeniškumo lygis abiejose seniūnijose. Bendruomeniškumo lygis formaliai įtvirtintas protokolais.

2015 m. Darbėnų seniūnijoje bendruomeniškumo indeksas buvo matuojamas pagal devynis klausimyno klausimus, Dubingių – dešimties. Taigi, galime palyginti gautuosius rezultatus abejose seniūnijose pagal sutampančius matavimo klausimus. Grafike pateikiami sugretinti seniūnijų rezultatai.

12 pav. Dubingių ir Darbėnų seniūnijų ir idealiojo modelio bendruomeniškumo lygiai.

Grafikas išryškina tai, kad Dubingių seniūnija J.Knietaitės tirtą Darbėnų seniūniją rezultatais lenkia daugelyje indekso klausimų. Tai patvirtina ir magistrančių gautieji tyrimo rezultatai. J. Knietaitė magistro baigiamajame darbe išskiria tai, kad krivulė susirinkimo metu suskaičiavusi gautus rezultatus išsiaiškino, kad Darbėnų seniūnijos bendruomeniškumo lygis yra silpnas (Knietaitė 2015, 49). Šiame magistro darbe išryškėja Dubingių seniūnijos indeksas ir jo įvertinimas – geras bendruomeniškumo lygis, surenkami 25 bendruomeniškumo indekso balai.

Tiek Dubingių, tiek Darbėnų seniūnijose pastebimi silpni įvertinimai ties antruoju bei trečiuoju klausimais. Šie indekso klausimai vertina finansinius aspektus, seniūnijų gaunamas lėšas iš savivaldybių, vyriausybės programų. Galima teigti, jog seniūnijoms skiriamas ar projektų būdu įgyjamas finansavimas užima nedidelę dalį savivaldybės ar vyriausybės biudžeto (iki 0,1 % savivaldybės).

Dubingių seniūnija ketvirtajame ir šeštajame klausimuose surinko po keturis balus, tai prilygsta idealiojo modelio įverčiams. Minėtoje seniūnijoje didžiąją dalį renginių skirtų bendruomenei organizuoja konkreti organizacija – VšĮ Aurelijos ir Aurelijaus Rusteikų fondas, taip pat bendruomenių centrai, tad atsižvelgiant į indeksą vertinama maksimaliai – keturiais balais. Tuo tarpu, remiantis J. Knietaitės atliktu tyrimu, Darbėnų seniūnijoje veikų ataskaitose atsispindintis organizuojamų renginių skaičius indekso įvertinimą prilygina dviems balams. Abi minėtosios seniūnijos pasižymi seniūnijos teritorijoje veikiančių nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių centrų bei kitų formalių organizacijų skaitlingumu. Tikslinga atkreipti dėmesį, jog seniūnijos skiriasi savo teritoriniu dydžiu, gyventojų skaičiumi, anot J. Knietaitės Darbėnų seniūnijoje veikia aštuoni bendruomenės centrai (Knietaitė 2015, 45), tuo tarpu Dubingių seniūnija yra mažesnė anksčiau minėtaisiais požymiais ir joje veikia tik du bendruomenės centrai, tačiau aktyviai veikia kitos formalios piliečių grupės leidžiančios ketvirtąjį klausimą, kaip ir Darbėnų seniūnijoje įvertinti maksimaliais balais.

Seniūnijų rezultatai sutapo vertinant seniūnijos, kaip bendruomenės, kuri turi aiškiai suformuluotus tikslus ir uždavinius, kuriuos svarsto ar renkasi jų aptarimui aspektą. Abi seniūnijos jų aptarti renkasi 2-3 kartus metuose.

Tikslinga lyginant Darbėnų ir Dubingių seniūnijų rezultatus atkreipti dėmesį į penktąjį klausimą, kuriame skiriamas dėmesys bendruomenių centrų, nevyriausybinių organizacijų pritrauktoms lėšoms į seniūniją iš tarptautinių fondų ar filantropų. J. Knietaitė savo darbe remdamasi krivulės vertinimu teigia, kad tokių lėšų atlikto bendruomeniškumo lygio nustatymo laikotarpiu Darbėnų seniūnijoje nebuvo gaunama (Knietaitė 2015, 45), tuo tarpu Dubingių seniūnijoje tyrimo

laikotarpiu buvo skiriama parama bažnyčios atstatymui bei įrengimui, tad Dubingių seniūnijos krivulė apskaičiavusi lėšas tenkančias vienam gyventojui per metus šį klausimą įvertino dvejais balais.

Atsižvelgiant į savanoriškoje veikloje dalyvaujančių seniūnijos gyventojų procentinę išraišką, bei skaičiuojamas savanoriško darbo valandas (dešimties aktyviausių seniūnijos gyventojų) per metus Dubingių seniūnija užima aukštesnes pozicijas vaizduojamame grafike, bei lenkia Darbėnų seniūniją.

Atlikus bendruomeniškumo indekso nustatyto Darbėnų bei Dubingių seniūnijose palyginimą, galima teigti, jog indeksas, kaip matavimo įrankis skirtas kiekybiškai išreikšti bendruomeniškumą, jo lygį yra tikslinga, informatyvi, bei veikianti priemonė iliustruojanti esamą situaciją tiriamuoju laikotarpiu. Tikslinga atkreipti dėmesį į tai, jog seniūnijos yra skirtingos, skiriasi savo gyventojų skaičiumi, teritorijos dydžiu, atlikto tyrimo laikotarpiu. Seniūnijoms tai puikus savęs pasitikrinimo būdas, įsivertinimas, esamos situacijos bendruomeniškumo srityje nusakymas ir paskatinimas ateityje veikti susitelkiant į silpnąsias vietas bei išlaikant aukštą stipriųjų indekso pusių lygį.

IŠVADOS

1. Mokslinėje literatūroje išnagrinėjus bendruomenės ir bendruomeniškumo sampratasa, bendruomenės bruožus bei tipologizaciją galima teigti, kad bendruomenė nėra suvokiama ir skirstoma vienu požiūriu, jų yra labai daug. Bendruomenės esminė ašis - grupė žmonių turinčių bendrus tikslus. Pagrindiniais bendruomenės elementais įvardijama teritorija, žmonės turintys bendrus interesus, funkcionali veikla. Bendruomeniškumas ir jo vertybinė reikšmė atsiskleidžia per bendrumo jausmą.
2. Mokslinės literatūros analizė atskleidė, kad vietos bendruomenės veikimui reikalinga natūraliai gyvuojančios socialinės žmonių grupės veikla, tam tikra teritorija. Bendruomenė veikia natūraliai ir turi socialinio bendravimo paskirtį. Remiantis teorinėje magistro darbo dalyje išdėstytomis mokslininkų mintimis, funkcionali bendruomenė veikia gyvenamosios teritorijos labui, siekia bendrų interesų ir įtvirtina vidinį jausmą priklausymo tam tikrai žmonių grupei atžvilgiu.
3. Savivaldybės (seniūnijos) veiklos matavimo lygmenyje svarbu pamatuoti veiklos efektyvumą ir/arba veiksmingumą. Tokią galimybę suteikia egzistuojantys, rodikliai, kurie išreiškiami kiekybine prasme, jų sistema leidžia matuoti savivaldybės veiklą. Siekiant nešališko ir teisingo veiklos matavimo rezultato, tikslinga realius rodiklius lyginti su idealaus modelio rodikliais.
4. Bendruomeniškumo indekso matavimo metodikoje realūs gautieji savivaldybės (seniūnijos) kiekybiniai rezultatai lyginami su idealiuoju bendruomeniškumo lygiu bei jo rezultatais. Vertinant bendruomeniškumo indeksą atsižvelgiama į savivaldybės/seniūnijos taryboje svarstomų su bendruomeniškumo plėtojimu klausimų dažnumą; bendruomeniškoms iniciatyvoms skatinti gaunamus finansus iš savivaldybės ir vyriausybės programų; teritorijoje veikiančių formalių piliečių grupių skaičių; bendruomenių centrų ir NVO pritrauktas lėšas; organizuojamų renginių vietos bendruomenei skaičių; seniūnijos, kaip bendruomenės tikslų ir uždavinių sprendimų dažnumą; savanoriškoje veikloje dalyvaujančius asmenis; savanoriško darbo valandų skaičiavimą; organizuotas gyventojų apklausas.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į magistro darbe išskirtas savivaldybės administracijos darbuotojų, vietos bendruomenės bei nevyriausybinių organizacijų atstovų grupes, kurioms aktualus bendruomeniškumo lygio nustatymas pateikiamos šios rekomendacijos:

Savivaldybės administracijos darbuotojams – siekti bendruomenėms skiriamų biudžeto lėšų didinimo; suteikti informaciją vietos bendruomenėms apie vykdomus projektus bendruomeniškumo finansavimui gauti; sudaryti sąlygas įgyvendinti projektus; daugiau bendradarbiauti su vietos bendruomenėmis sprendžiant su bendruomeniškumu ir jo didinimu susijusius klausimus.

Vietos bendruomenei – atsižvelgiant į bendruomeniškumo indekso rodiklius, siekti dalyvauti savanoriškoje veikloje, aktyviau dalyvauti sprendžiant su bendruomeniškumu susijusius klausimus dalyvaujant posėdžiuose, susirinkimuose; aktyviai dalyvauti bendruomenės renginiuose bei prisidėti prie jų organizavimo.

Nevyriausybiniams organizacijoms – dalyvauti projektuose siekiant finansavimo bendruomeniškoms veikloms ir idėjoms įgyvendinti; bendradarbiauti su kitomis savivaldybės/seniūnijos organizacijomis, administracijos atstovais didinant bendruomeniškumą.

SANTRAUKA

L. Liobienė „Bendruomeniškumo indekso nustatymas savivaldybėje“. Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas prof. dr. Saulius Nefas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo fakultetas, 2018.

Bendruomeniškumo indekso nustatymas aktualus savivaldybės administracijos darbuotojams, seniūnai, bendruomenių atstovams, kurie šiuo darbu ir atliktu bendruomeniškumo lygio tyrimu sužinos kokį bendruomeniškumo lygį atitinka jų vykdoma politika, kurios veikos sritys yra stipriosios ar silpnosios, ar tikslingai organizuojamas darbas bendruomeniškumo atžvilgiu.

Darbe iškeliami **problema** - bendruomenės funkcionalumas didina bendruomeniškumo indeksą.

Darbo tikslas - Pateikus bendruomenės ir bendruomeniškumo sampratas, apžvelgus jų funkcionalumą savivaldybės lygmenyje, pasitelkus vieną iš savivaldybės veiklos matavimo būdų nustatyti savivaldybės (seniūnijos) bendruomeniškumo lygį.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti bendruomenės ir bendruomeniškumo sampratas.
2. Atskleisti vietos bendruomenės ypatumus ir išskirti funkcionalios bendruomenės svarbą.
3. Aptarti (išskirti) veiklos matavimo viešajame sektoriuje ypatybes, atsižvelgiant į savivaldybės/seniūnijos lygmenį.
4. Apibrėžti bendruomeniškumo indekso matavimo savivaldybėje ypatumus.
5. Atlikti bendruomeniškumo indekso matavimą Dubingių seniūnijoje.

Darbo rezultatai: Pamatuotas ir įvertintas Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo lygis. Atsižvelgiant į surinktus 25 balus, gautieji rezultatai leido nustatyti gerą bendruomeniškumo lygį seniūnijoje.

Metodai: Mokslinės literatūros analizė; sintezės metodas. ekspertų kokybinė apklausa; apibendrinimo metodas, logografinis metodas.

Darbo struktūra: Baigiamąjį magistro darbą sudaro keturios dalys. Pirmojoje aptariamos bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokos, bendruomenės bruožai. Antrojoje dalyje dėmesys skiriamas savivaldybės ir vietos bendruomenės sampratų išaiškinimui, bendruomenių veiklos formų aptarimui bei funkcionalios vietos bendruomenės analizei. Trečiojoje dalyje išskiriama veiklos matavimų svarba bei savivaldybės/ seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo metodika. Ketvirtojoje dalyje – empirinio tyrimo rezultatai. Magistro darbe taip pat pateikiamos darbo išvados, rekomendacijos, literatūra bei priedai.

Raktiniai žodžiai – bendruomeniškumas, veiklos matavimas, bendruomeniškumo indeksas.

SUMMARY

L. Liobienė “The measurement of sociality index in the municipality“. Master's work in Public Administration. Supervisor Prof. Dr. S. Nefas. - Vilnius: Faculty of Public Management, Mykolas Romeris University, 2018.

The establishment of the sociality index is relevant to the administration employees of the municipality, community elders and community representatives because this way they can learn what level of community is consistent with their policies, which areas of activity are strong, weak or purposefully organized in relation to sociality.

The problem that is raised in this work – the functionality of a community increases the sociality index.

The aim of this research – to present the concept of community and sociality and after reviewing their functionality at the municipal level by using one of the ways of measuring the activities of the municipality, to determine the level of sociality of the chosen municipality.

Work tasks:

1. To analyze the concepts of community and sociality.
2. To reveal the peculiarities of the local community as well as to highlight the importance of a functional community.
3. To discuss (highlight) the characteristics of activity measurements in the public sector by taking into account the level of the municipality/subdistrict.
4. To define the peculiarities of measuring the sociality index in the municipality.
5. To carry out the community index measurement in the Dubingiai subdistrict.

Work results: The community level of Dubingiai subdistrict was measured and evaluated. Taking into account the 25 points collected, the obtained results shows a good community level in the subdistrict.

Methods: Analysis of scientific literature; synthesis method. expert qualitative survey; generalization method, logographical method.

Work structure: The final thesis consists of four parts. The first part introduces the concepts of community and sociality as well as the features of the community. The second part focuses on the analysis of the concepts of municipality and local community, the discussion of the community activities forms and the analysis of a functional local community. The third part highlights the significance of activity measurements and the methodology for determining the municipality/subdistrict sociality index. In the fourth part the results of the empirical research is presented. The Master's thesis also contains conclusions, recommendations, list of literature and annexes.

Keywords: *sociality, activity measurement, sociality index*

ANOTACIJA

L. Liobienė „Bendruomeniškumo indekso nustatymas savivaldybėje“. Viešojo administravimo magistro baigiamasis darbas. Darbo vadovas prof. dr. Saulius Nefas. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo valdymo fakultetas, 2018.

Magistro baigiamajame darbe aptariant bendruomenės, bendruomeniškumo, savivaldybės bei funkcionalios vietos bendruomenės sampratas, matuojamas bendruomeniškumas Dubingių seniūnijoje panaudojant prof. dr. S. Nefo bendruomeniškumo indekso nustatymo metodiką. Bendruomeniškumo indekso nustatymas iliustruoja bendruomenės funkcionalumą. Magistro baigiamąjį darbą sudaro keturios dalys. Pirmojoje aptariamos bendruomenės ir bendruomeniškumo sąvokos, bendruomenės bruožai. Antrojoje dalyje dėmesys skiriamas savivaldybės ir vietos bendruomenės sampratų išaiškinimui, bendruomenių veiklos formų aptarimui bei funkcionalios vietos bendruomenės analizei. Trečiojoje dalyje išskiriama veiklos matavimų svarba bei savivaldybės/seniūnijos bendruomeniškumo indekso nustatymo metodika. Ketvirtojoje dalyje – empirinio tyrimo rezultatai. Magistro darbe taip pat pateikiamos darbo išvados, rekomendacijos, literatūra bei priedai.

Raktiniai žodžiai – bendruomeniškumas, veiklos matavimas, bendruomeniškumo indeksas.

ANNOTATION

L. Liobienė “The measurement of sociality index in the municipality“. Master's work in Public Administration. Supervisor Prof. Dr. S. Nefas. - Vilnius: Faculty of Public Management, Mykolas Romeris University, 2018.

The Master's thesis discusses the concepts of community, sociality, municipality and functional local community, thus measuring the sociality in Dubingiai municipality by using prof. dr. S. Nefo's methodology for determining the sociality index. The community functionality is illustrated by setting up a sociality index. Master's thesis consists of four parts. In the first part of the thesis the concepts of community and sociality as well as the features of the community are discussed. The second part focuses on the analysis of the concepts of municipality and local community, the discussion of the community activities forms and the analysis of a functional local community. The third part highlights the significance of activity measurements and the methodology for determining the municipality/subdistrict sociality index. In the fourth part the results of the empirical research is presented. The Master's thesis also contains conclusions, recommendations, list of literature and annexes.

Keywords: *sociality, activity measurement, sociality index.*

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Įstatymai, teisės aktai:

„Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. Nr. I-533/1994“. TAR. Žiūrėta 2018 sausio 06d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/iarNRhmqDV>

Moksliniai šaltiniai:

1. Aleksandravičius, Alvydas ir Jan Žukovskis. 2011. „Kaimo bendruomenių raida ir jų veiklos tikslai: siekiant darnumo visuomenėje“. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 1 (25): 7-15.
2. Astrauskas, Algirdas. 2002. „Vietos savivaldos, savivaldybės ir savivaldybės valdžios samprata“. *Organizacijų vadyba: Sisteminiai tyrimai*: 15-28.
3. Astrauskas, Algirdas. 2010 "Vietos savivaldos įstatymo nuostatos dėl bendruomenių ir bendruomeninių organizacijų ". Pranešimas konferencijoje Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje, Vilnius, vasario 10 d.
4. Astrauskas, Algirdas. 2015. „Lietuvos vietos savivaldos sistemos raida nuo 1990 metų iki šių dienų“. *Viešoji politika ir administravimas* 14 (4): 604-616. [https://www.mruni.eu/upload/iblock/8f9/\[604-616\]%20Astrauskas.pdf](https://www.mruni.eu/upload/iblock/8f9/[604-616]%20Astrauskas.pdf)
5. Atkočiūnienė, Vilma, ir Rasa Vaišnoraitė. 2011. „Principo „iš apačios į viršų“ raiška rengiant, priimant ir įgyvendinant kaimo vietovių pokyčių valdymo strateginius sprendimus“. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 4(28): 6-14.. <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/viewFile/289/318>.
6. Baršauskienė, Viktorija, ir Irena Leliūgienė. 2001. *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje: užsienio šalių patirtis*. Kaunas: Technologija.
7. Bučinskis, Antanas, ir Alvydas Raipa, ir Vidmantė Giedraitytė. 2012. „Inovacinių procesų valdymo viešajame sektoriuje dekompozicija: metodologinis aspektas“. *Tiltai* 2: 1 – 14. <http://journals.ku.lt/index.php/tiltai/article/viewFile/401/372>
8. Būdvytis, Stasys. 1994. „Bendrija kaip sociologijos objektas“. *Filosofija. Sociologija* 1(13): 24 – 35.
9. Čepienė, Aristida. 2011. „Kaimo bendruomenės narių socialinio dalyvavimo teorinės įžvalgos“. *Profesinės studijos: teorija ir praktika* 8: 124-130.
10. Denhardt, Robert. 2001. *Viešųjų organizacijų teorijos*. Vilnius: Algarvė.
11. Dobranskienė, Romualda. 2002. *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

12. Dvorak, Jaroslav, ir Jurgita Rudžionienė. 2013. „Bibliotekų kaip viešojo sektoriaus institucijų veiklos vertinimo organizavimo galimybė viešojo administravimo požiūriu“. *Informacijos mokslai* 63: 43 – 64.
13. Guogis, Arvydas, ir Dangis Gudelis, ir Andrius Stasiukynas. 2007. „Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių santykių reikšmė, plėtojant vietinę demokratiją: atvejo tyrimai dviejose Lietuvos savivaldybėse“. *Viešoji politika ir administravimas* 22: 47-56.
14. Guogis, Arvydas, ir Aušra Šilinskytė. 2013. „Naujasis viešasis valdymas“ kaip pilietinė vertybė: Lietuvos bendruomenių aktyvumo atvejis“. *Tiltai* (1): 27 – 37.
15. Krankalis, Rimantas, ir Rasa Anzelytė. 2013. „Darnaus vystymosi nuostatų įgyvendinimas kaimiškose savivaldybėse“. *Kaimo raidos kryptys žinių visuomenėje* 1(5): 40-52.
16. Klokmanienė, Danutė, ir Loreta Klokmanienė. 2014. *Nevyriausybinių organizacijų socialinė veikla*. Panevėžys: Panevėžio kolegija.
17. Klovienė, Rūta, ir Loreta Valancienė. 2013. „Performance measurement model formation municipalities“. *Economics & Management*, Nr. 18 (3): 383 – 393. <http://ecoman.ktu.lt/index.php/Ekv/article/viewFile/4224/3018>.
18. Knietaitė, Julita. 2015. Bendruomeniškumo indekso matavimas savivaldybėje. Magistro darbas, Mykolo Romerio universitetas.
19. Kulakauskas, Antanas. 2010. „Vietos bendruomenės – teritorinės savivaldos pagrindas“. Pranešimas konferencijoje Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje, Vilnius, vasario 10 d.
20. Laerhoven, Frank Van, ir Clare Barnes. 2014. „Communities and commons: the role of community development support in sustaining the commons“. *Oxford University Press and Community Development Journal* 49(1) 118–132. http://cdj.oxfordjournals.org/content/49/suppl_1/i118.full.pdf+html.
21. Lazdynas, Rimantas. 2005. *Savivalda: filosofija, teorija, praktika*. Šiauliai: Saulės delta.
22. Leliūgienė, Irena. 1997. „Žmogus ir socialinė aplinka“. Kaunas: Technologija.
23. Leliūgienė, Irena, ir Justinas Sadauskas. 2011. „Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija“. *Socialinių mokslų studijos* 3(4): 1281–1297. https://www.mruni.eu/upload/imiblock/d87/7_Leliuixgiene_Sadauskas.pdf.
24. Mačiulytė, Jurgita ir Petras Ragauskas. 2007. *Lietuvos savivalda: savarankiškos visuomenės link?*. Pilietinės visuomenės institutas: Versus aureus.
25. Mačiulytė, Jurgita, ir Marc Dedeire, ir Regina Prapiestienė. 2013. „Lietuvos kaimo bendruomenės ir lokalinis vystymas“. *Geografija* 49 (1): 69–81. <http://lmaledykla.lt/ojs/index.php/geografija/article/viewFile/2658/1494>.
26. Mannarini, Terri, ir Talo Cosimo, ir Alessia Rochira. 2014. „Sense of Community and Community Participation: A Meta-Analytic Review“. *Soc Indic Res* (117): 1-28.

27. Mies, Maria. 2014. „No commons without a community“. *Community Development Journal* 49, 1: 106-117. http://cdj.oxfordjournals.org/content/49/suppl_1/i106.abstract.
28. Minkevičius, Aleksandras, ir Adomas Vincas Rakšnys. 2013. „Bendruomenė naujojo viešojo valdymo kontekste“. *Viešasis administravimas* 4 (40): 51-60.
29. Misiūnienė, Giedrė, ir Justinas Sadauskas. 2015. „Socialinių darbuotojų kompetencijos veikti kaimo bendruomenėje apibrėžtis“. *Socialinis ugdymas* 40(1): 99–117. <http://socialinisugdymas.leu.lt/index.php/socialinisugdymas/article/view/139/129>.
30. Mykolo Romerio universitetas. 2006. *Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas: monografija*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
31. Nefas, Saulius. 2006. „Funkcionalios vietos bendruomenė kaip pilietinės visuomenės pagrindas“. *Viešoji politika ir administravimas* 17: 81-88.
32. Nefas, Saulius. 2007. "Funkcionalios vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose". Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas. <http://vds000004.hosto.lt/safeplaces/wp-content/uploads/2015/01/Funkcionalios-vietos-bendruomenė.-Saulius-Nefas.pdf>.
33. Nefas, Saulius. 2007. „Savivaldžių (vietos) bendruomenių raida ir perspektyva šiuolaikinėje Lietuvoje“. *Viešoji politika ir administravimas* (20): 70-80.
34. Nefas, Saulius. 2008. „Lietuvos kaimų ir miestelių vietos bendruomenių funkcionalumą lemiantys veiksniai“. *Viešoji politika ir administravimas* (23): 98-107. https://www.mruni.eu/upload/iblock/d1f/10_s.nefas.pdf
35. Nefas, Saulius. 2009. „Funkcionalios vietos bendruomenių veiklą sąlygojantys veiksniai“. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 3 (16): 101-109.
36. Nefas, Saulius. 2010. „Savivaldybių bendruomeniškumo indeksas“. Pranešimas konferencijoje Vietos savivalda ir bendruomenės Lietuvoje, Vilnius, vasario 10 d.
37. Nefas, Saulius ir Vainius Smalskys, ir Vytautas Šlapkauskas. 2011. *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
38. Nefas, Saulius. 2013. „Bendruomeniškumo matavimas Lietuvos savivaldybėse: Biržų rajono savivaldybės atvejis“. *Socialiniai tyrimai* 1(30): 96 – 103.
39. Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras. 2013. *Savivaldybių ir nevyriausybinų organizacijų bendradarbiavimas*. Nevyriausybinų organizacijų informacijos ir paramos centras. Vilnius: Kriventa.
40. Nisbet, Robert Alexander. 2000. *Sociologijos tradicija*. Vilnius: Pradai.
41. Novikovas, Andrejus. 2005. „Vietos savivaldos esmė ir socialinė paskirtis visuomenėje“. *Jurisprudencija* 77(69): 58–64.
42. Pilipavičius, Vytautas. 2007. „Bendruomenė ir bendruomeninės veiklos prielaidos“. *LŽŪU Mokslo darbai* 77 (30): 82-89.

43. Pilipavičius, Vytautas. 2012. "Bendruomeninio verslumo formavimas Lietuvos kaimo vietovėse". Daktaro disertacija, Aleksandro Stulginskio universitetas. https://issuu.com/ktu_research/docs/pilipavicius_disertacija_galutine.
44. Pilipavičius, Vytautas. 2012. „Bendruomeninio verslumo formavimas Lietuvos kaimo vietovėse“. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development* 34 (5): 154 – 168. <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/viewFile/193/222>.
45. Prakapas, Romas, ir Tomas Butvilas. 2011. *Mokslinio tiriamojo darbo logografika studijoms*. Vilnius: MRU.
46. Puškorius, Stasys. 2010. „Veiklos matavimų viešajame sektoriuje raida ir tendencijos“. *Viešojo politika ir administravimas* (34): 7–20.
47. Tumėnas, Aurimas. 2010. „Valstybinių organizacijų reformų ir pokyčių teorinė analizė“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas. <https://vb.mruni.eu/object/elaba:1961463/>
48. Segalovičienė, Irena. 2011. „Vertinimas viešajame valdyme: samprata ir modeliai“. *Viešojo politika ir administravimas* 10 (3): 437 – 450. <http://vpa.ktu.lt/index.php/PPA/article/viewFile/643/875>
49. Sližytė, Asta. 2009. „Kompleksinio organizacijos veiklos vertinimo sistemos formavimas“. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai* 18 (3): 74-81. <http://mts.asu.lt/mtsrbid/article/viewFile/480/506> .
50. Smalskys, Vainius, ir Aušra Šilinskytė. 2016. „Visuomenės įtraukimas į Lietuvos vietos savivaldos valdymą duomenų atvirumo kontekste“. *Viešojo politika ir administravimas* 15 (4): 641-656. <https://repository.mruni.eu/pdfpreview/bitstream/handle/007/14625/4384-10034-1-PB.pdf?sequence=1>.
51. Staponienė, Vida, ir Gintaras Žilinskas. 2012. „Lietuvos respublikos seniūnijų raidos aspektai“. *Viešojo politika ir administravimas* (11): 117-128.
52. Sudnickas, Tadas. 2008. „Šiuolaikinės veiklos matavimo sistemos. Integravimo su kokybės valdymo ir procesų tobulinimo sistemomis galimybės“. *Viešojo politika ir administravimas* 26: 17 - 24.
53. Šilinskytė, Aušra. 2013. „Nevyriausybinių organizacijų veikla ir vaidmuo Lietuvoje“. *Viešojo politika ir administravimas* 12 (2): 326–338.
54. Šilinskytė, Aušra. 2015. „Nevyriausybinių organizacijų ir savivaldybių sąveika Lietuvoje: teoriniai sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo proceso aspektai“. *Viešojo politika ir administravimas* 14 (2): 221-235.
55. Šimašius, Remigijus. 2007. *Ne pelno organizacijos : prigimtis ir reglamentavimas*. Vilnius: Eugrimas.

56. Šinkūnienė, Jautrė Ramutė. 2012. „Bendruomeniškumas, komunikacija ir muzika: sociokultūriniai negalios aspektai“. Vilnius: Mykolo Romerio Universitetas.
57. Šlapkauskas, Vytautas. 2002. *Teisės sociologijos pagrindai*. Vilnius: 2002 Lietuvos teisės universitetas.
58. Tidikis, Rimantas. 2003. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*. Vilnius: Lietuvos teisės universitetas.
59. Valackienė, Asta ir Edita Žalnieriūnienė. 2015. „Bendruomenės dalyvavimas savivaldos procesuose: vietos bendruomenės atvejo analizė“. *Tiltai* 2: 21-38.
60. Veledar, Benina, Meliha Bašić, ir Jadranka Kapic. 2014. "Performance Measurement in Public Sector of Transition Countries." *Business Systems Research* 5 (2): 72-83. <https://www.degruyter.com/view/j/bsrj.2041.5.issue-2/bsrj-2014-0011/bsrj-2014-0011.xml>
61. Zaleskienė, Irena, ir Laima Rutkauskienė. 2003. „Nevyriausybinių organizacijų vaidmuo teikiant socialines paslaugas“. *Socialinis darbas* 1(3): 87-96.
62. Žiliukaitė, Rūta. 2007. „Savanoriškų organizacijų veiklos efektyvumas: lietuvis kaimiškųjų bendruomenių organizacijos“. *Socialinis darbas* 6(1): 15-26.
63. Žydzūnaitė, Vilma. 2007. *Tyrimo dizainas: struktūra ir strategijos*. Kaunas: Technologija.

Kiti šaltiniai:

64. „Lietuvių kalbos žodynas“. Žiūrėta 2018 01 27. <http://www.lkz.lt/Visas.asp?zodis=koncepcija&lns=-1&les=-1>.
65. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“. Žiūrėta 2017 10 11. <http://lkiis.lki.lt/>.
66. „Anglišių apibrėžimų žodynas“. 2018. Žiūrėta 2018 01 03. <http://www.dictionaty.com/browse/community>.

PRIEDAI

Posėdžio protokolas

MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS DUBINGIŲ SENIŪNIJOS BENDRUOMENIŠKUMO INDEKSO NUSTATYMO GRUPĖS POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2018-03-14
Dubingiai

Posėdis įvyko: 2018-03-14

Posėdžio pirmininkas: Kęstutis Kaminskas

Posėdžio sekretorius: Laura Liobienė

Dalyvavo: Kęstutis Kaminskas, Laura Liobienė, Jurgita Kalinauskienė, Renata Mažeikytė –
Čeponienė, Janina Bakienė, Juozas Lukša.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo lygio nustatymo naudojant bendruomeniškumo indeksą.

SVARSTYTA.

Dubingių seniūnijos bendruomeniškumo lygis pagal bendruomeniškumo indekso klausimą vertinant 2017 – uosius metus.

Dubingių seniūnas Kęstutis Kaminskas nurodė, kad seniūnaičių sueigos posėdžiuose svarstomi klausimai susiję su bendruomeniškumo formavimu tris kartus per metus. Posėdžio dalyviai sutiko pirmąjį klausimą įvertinti **3 balais**.

Janina Bakienė pateikė duomenis apie bendruomeniškų iniciatyvų skatinimui gaunamus finansus iš savivaldybės bei vyriausybės programų. Finansavimas nėra didelis, tad lėšos gaunamos iš savivaldybės tesiekia 0,05% savivaldybės biudžeto. Lėšos gaunamos iš vyriausybės programų tesiekia 0,005% savivaldybės biudžeto. Bendru sutarimu posėdžio dalyviai antrąjį ir trečiąjį bendruomeniškumo indekso klausimų klausimus įvertino silpnai, t.y. skyrė **po 1 balą**.

Dubingių seniūnas Kęstutis Kaminskas išskyrė veikiančius du bendruomenių centrus (Dubingių bendruomenės centras ir Bijutiškio bendruomenės centras). Seniūnaitis Juozas Lukša nurodė, kad seniūnijoje veikia viešoji įstaiga „Dubingių klubas“, medžiotojų klubas „Dubingiai“, taip pat veikia „Kunigaikščių Radvilų“ draugovės skautai. Renata Mažeikytė – Čeponienė pažymėjo, kad seniūnijai pastaruju metu ypatingą dėmesį skiria VšĮ Aurelijos ir Aurelijaus Rusteikų fondas. Posėdžio dalyviai sutarė ketvirtąjį klausimą įvertinti puikiai, tai **atitinka 4 balus**.

Įvertinant penktąjį klausimą dėl bendruomenių centrų ir nevyriausybinių organizacijų pritraukiamų lėšų į seniūniją iš tarptautinių fondų, filantropų, posėdžio dalyviai nutarė įtraukti rėmėjų paramą. Dubingių seniūnas Kęstutis Kaminskas pateikė duomenis, jog seniūnijai buvo skirta 229 877 eurų parama, įvertinę vienam seniūnijos gyventojui per metus atitenkančias lėšas (seniūnijoje 858 gyventojai – 268eur/1gyv.) posėdžio dalyviai penktąjį klausimą įvertino vidutiniškai, t.y. skyrė **2 balus**.

Jurgita Kalinauskienė, Renata Mažeikytė – Čeponienė teigė, kad per 2017 metus VšĮ Aurelijos ir Aurelijaus Rusteikų fondas organizavo 9 kultūrinius renginius vietos bendruomenei, bendruomenių centrai taip pat organizavo tradicinius renginius tokius kaip: Užgavėnės, Jurginės, Joninės, Baltasis Kūčių stalas, Rudens mugė, „Čia gimėm, čia augom...“ ir kt., Šeštąjį klausimą posėdžio dalyviai įvertino puikiai, t.y. **4 balais**.

Seniūno Kęstučio Kaminsko, seniūnaičio Juozo Lukšos, bendruomenės centro atstovės Janinos Bakienės teigimu, seniūnija, kaip bendruomenė, turi aiškiai suformuluotus tikslus ir uždavinius kuriuos svarsto ir aptaria. 2017 metais seniūnijai aktualūs buvo naujos bažnyčios įrengimo, muziejaus, rudens gėrybių ir amatų mugė Molėtuose. Nutarta septintąjį klausimą įvertinti gerai (aptarimai 2-3 sykius metuose), t.y. **3 balais**.

Bendruomenės centro atstovė Janina Bakienė pateikė duomenis, apie savanoriškoje veikloje bent sykį per metus dalyvaujančius seniūnijos gyventojus. Bent kartą metuose savanoriškoje veikloje (šachmatų turnyrų organizavime, Jurginių, Baltojo Kūčių stalo, rudens mugės organizavime, bažnyčios atstatymo darbuose, talkose bei kitose savanoriškose veiklose) dalyvauja apie 130 žmonių, t.y.~15% seniūnijos gyventojų. Posėdžio dalyviai aštuntajam klausimui skyrė **3 balus**.

Posėdžio dalyviai sutarė, kad daugiausia laiko nuolatinei savanoriškai veiklai skiria asmenys giedantys bažnyčioje, jie per metus šiai veiklai skiria 130 – 150 valandų, t.y. vidutiniškas lygis ir skiriami **2 balai**.

Dubingių seniūnijos seniūnas Kęstutis Kaminskas nurodė, kad 2017 metais seniūnijoje buvo vykdytos dvi gyventojų apklausos dėl gatvių pavadinimų. Dešimtajam klausimui skirti **2 balai**.

NUTARTA:

Susumavus rezultatus, Dubingių seniūnija surinko 25 balus, tai pagal bendruomeniškumo indekso matavimo metodiką vertinama geru bendruomeniškumu.

Posėdžio pirmininkas

Kęstutis Kaminskas

Posėdžio sekretorius

Laura Liobienė

Susirinkimo dalyvių sąrašas

MOLĖTŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS
 DUBINGIŲ SENIŪNIJOS BENDRUOMENIŠKUMO INDEKSO
 NUSTATYMO GRUPĖS NARIAI DALYVAUJANTYS SUSIRINKIME
 2018 – 03 – 14

Eil.Nr.	Vardas, pavardė	Atstovų pareigos	Parašas
1.	Jungita Kalinauskienė	Bijutiškio bendruomenės pirmininkė	
2.	Renata Mažeikytė-Čepaitienė	Dubingių renginių organizatorė	
3.	Ugnina Barbakienė	UO „Dubingės BC“	
4.	Kęstutis Kaminskis	Dubingių seniūnijos seniūnas	
5.	Juozas Dubius	Dubingių seniūnaitis	
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2018 - 04 - 16

Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

Viešojo valdymo fakulteto, Viešojo administravimo instituto, Viešojo administravimo magistro studijų

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Laura Liobienė _____,

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„Bendruomeniškumo indekso nustatymas savivaldybėje“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Laura Liobienė